

Erfaringer med og muligheter for et sunt mattilbud på idrettsarenaen

- en kvalitativ studie

OSLOMET



Fakultet for helsevitenskap (HV)

OsloMet - storbyuniversitetet

Masterprogram i samfunnsnærings

2020

Hilde Sørfohn Haugland

Ingrid Joa

FORORD

Med våre ernæringsfaglige utdanninger og egne erfaringer fra idrett fant vi mat på idrettsarenaen som et aktuelt og interessant tema. Vi anser barn og unge som en viktig målgruppe i helsefremmende og forebyggende arbeid, og idrettsarenaen er i denne sammenheng en viktig arena for nå ut til målgruppen. Det har vært motiverende å belyse et tema som det finnes lite forskning på fra før. Samtidig har det vært givende å få møte og høre deltakernes egne erfaringer og oppfatninger. Masterarbeidet har vært en lærerik og spennende prosess, men til tider også utfordrende. Utbruddet av Covid-19 (koronaviruset) i mars førte til et nedstengt samfunn i sluttfasen av arbeidet. Samarbeidet måtte dermed foregå fra to ulike hjembyer ved hjelp av digital kommunikasjon.

Dette forskningsprosjektet ble gjennomført som et samarbeid mellom OsloMet og TINE SA, med ønske om å øke fokuset på et sunt mattilbud for barn og unge på idrettsarenaen. I forbindelse med gjennomføring og ferdigstilling av masteroppgaven vil vi rette en stor takk til de andre i forskningsgruppen. Først og fremst våre hovedveiledere førsteamanuensis Lisa Garnweidner-Holme og førsteamanuensis Mari Myhrstad ved OsloMet for all veiledning og støtte vi har fått. Samtidig vil vi takke ekstern veileder ernæringsrådgiver (PhD) Gyrd Omholt Gjevestad fra TINE SA for samarbeidet og nyttige tilbakemeldinger i innspurten av oppgaven. En takk må også rettes til Klaus Jøran Tollan for all hjelp med tekniske utfordringer i strukturering av masteroppgaven.

Alle klubbene, nøkkelpersoner fra klubbleidelse og foreldre gjorde det mulig for oss å gjennomføre denne studien, og fortjener derfor også en stor takk. De tok godt imot oss og viste engasjement i studiedeltakelsen. Vi er også takknemlige for støtte og oppmuntrende ord fra familie og venner underveis. Dette hjalp oss å holde motivasjonen oppe, særlig da vi ble tvunget til å returnere til hjembyene, og fortsette masterarbeidet her. Samarbeidet oss imellom vært utelukkende positivt, og sammen har vi utviklet oss både faglig og personlig.

Oslo, mai 2020

Hilde Sørfohn Haugland og Ingrid Joa

SAMMENDRAG

Bakgrunn

Etablering av sunne matvaner i barne- og ungdomsårene er viktig for fremtidig helse. I denne sammenheng er det ønskelig å styre matvareutvalget på idrettsarenaen i en sunnere retning. Det finnes lite kunnskap om hva som påvirker et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Hensikten med studien var derfor å få mer kunnskap om erfaringer med og muligheter for et sunt mattilbud for barn og unge på idrettsarenaen, samt hvilke tiltak som kan bidra til dette.

Utvalg og metode

Det ble gjennomført individuelle intervjuer med klubbledere (n = 6) og fem fokusgrupper med foreldre (n = 21) fra fem håndballklubber av ulik størrelse, sør, øst og vest i Oslo. Foreldrene hadde én eller to håndballaktive barn mellom 6-12 år. Intervjuene ble gjennomført fra november 2019 til januar 2020. Tematisk analyse ble benyttet for å analysere innsamlet datamateriale.

Resultater

Klubbledelse og foreldre var positive til et sunnere mattilbud i kiosk. De beskrev at matutvalget i kiosk var preget av mye usunn mat. Deltakerne erfarte at det ble solgt mindre av de sunne matvarene, samt at de hadde kortere holdbarhet, høyere pris og lavere fortjeneste enn usunne matvarer. Dårlige kioskfasiliteter ble også trukket frem som en barriere for å lage sunn mat i kiosk. Kiosken opplevdes som viktig for stemningen i hall, og usunn mat ble ofte brukt som belønning eller trøst til barna i forbindelse med kamper. Det var få erfaringer med utprøvde tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Retningslinjer, egnet veiledningsmateriell og ansvarsfordeling for matservering på idrettsarenaen, samt samarbeid med aktører, ble trukket frem som forslag til tiltak. Meddelte erfaringer og holdninger var uavhengig av størrelse og lokalisering av klubbene.

Konklusjon

Foreldre og kioskansvarlige erfarte at mattilbudet på idrettsarenaen domineres av usunne mat- og drikkevarer. Det er identifisert strukturelle faktorer og holdninger som kan gjøre det vanskelig å tilby et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Resultatene tyder på at retningslinjer og egnet veiledningsmateriell kan være støttende tiltak.

ABSTRACT

Background

Establishing healthy eating habits in childhood and adolescence is important for future health. It is therefore desirable to direct the food selection in sports arenas in a healthier direction. There is little knowledge about what can influence the food offered in sports arenas. The aim of the present study was to gain more knowledge of experiences and opportunities for a healthy food selection at children's sports settings, and potential actions that may contribute to a healthy setting.

Methods

Individual interviews with kiosk managers (n = 6) and five focus groups with parents (n = 21) from five different sized handball clubs, located south, east and west in Oslo were conducted. The parents had one or two children (6-12 years) playing handball. The interviews were conducted between November 2019 and January 2020. Thematic analysis was used to analyze the collected data material.

Results

Kiosk managers and parents were positive towards healthier foods and drinks in the kiosk. The participants described that the food selection in the kiosk was characterized by a lot of unhealthy food. Healthy foods were less sold, had shorter durability, higher price and lower profit than unhealthy foods. Poor kiosk facilities were also highlighted as a barrier to a healthier food selection. The kiosk was experienced as important for the atmosphere, and unhealthy foods were often used as a reward or for comfort to the children. The participants had few experiences with measures to offer healthy food at the sports arena. Suggested actions for improving the selection of healthy foods at the kiosks were the use of guidelines, appropriate information material and distribution of responsibilities for food service in the kiosk as well as cooperation with food suppliers. Experiences and attitudes communicated were independent of the size and location of the clubs.

Conclusions

Parents and kiosk managers experienced that the food supply at the sports arena is dominated by unhealthy food and beverages. This study has identified several factors that can make it more difficult to offer healthy food and drinks at the sports arena. Findings indicate that guidelines and suitable guidance material can be supportive actions.

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
ABSTRACT	III
LISTE OVER TABELLER	VI
FORKORTELSER OG BEGREPSFORKLARINGER	VII
1 BAKGRUNN	1
1.1 Hensikt og problemstilling	3
2 TEORI	4
2.1 Barn og unges kosthold - status og anbefalinger	4
2.2 Faktorer som påvirker barn og unges matinntak	4
2.3 Sosial ulikhet knyttet til kosthold og fysisk aktivitet.....	5
2.4 Idrettsarenaen som helsefremmende arena.....	6
2.5 Tidligere forskning om mattilbudet på idrettsarenaen.....	8
3 METODE	9
3.1 Valg av forskningsmetode.....	9
3.2 Utvalg og rekruttering	10
3.3 Forberedelser av intervjuene	11
3.3.1 <i>Utvikling av intervjuguide</i>	11
3.3.2 <i>Pilottesting av intervjuguide</i>	12
3.4 Datainnsamling.....	12
3.4.1 <i>Gjennomføring av intervjuer</i>	12
3.4.2 <i>Transkribering</i>	13
3.4.3 <i>Analyse</i>	13
3.5 Kvalitet i kvalitativ forskning.....	15
3.5.1 <i>Reliabilitet</i>	16
3.5.2 <i>Validitet</i>	16
3.6 Ethiske aspekter.....	17
3.6.1 <i>Meldeplikt</i>	17
3.6.2 <i>Informasjonsskriv</i>	18
4 RESULTATER	19
4.1 Bakgrunnsinformasjon om klubber og deltakere.....	19
4.2 Mattilbudet i egen klubb.....	20
4.2.1 <i>Organisering av mattilbudet</i>	20
4.2.2 <i>Erfaringer med mattilbudet</i>	21

4.2.3	<i>Oppfatning av hva som er sunt</i>	22
4.3	Faktorer og tiltak som kan påvirke mattilbudet på idrettsarenaen	23
4.3.1	<i>Faktorer som fremmer et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	24
4.3.2	<i>Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	25
4.3.3	<i>Erfaringer med tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	29
4.3.4	<i>Forslag til tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	30
4.3.5	<i>Motivasjon for å delta i studien</i>	32
5	DISKUSJON	33
5.1	Metodediskusjon	33
5.1.1	<i>Forskningsmetode</i>	33
5.1.2	<i>Utvalg</i>	34
5.1.3	<i>Rekruttering av deltakere</i>	35
5.1.4	<i>Forskernes rolle</i>	36
5.1.5	<i>Utvikling og pilottesting av intervjuguide</i>	36
5.1.6	<i>Gjennomføring av intervjuer</i>	37
5.1.7	<i>Analyse av transkripter</i>	37
5.1.8	<i>Studiens reliabilitet og validitet</i>	38
5.2	Resultatdiskusjon	40
5.2.1	<i>Mattilbudet på idrettsarenaen</i>	40
5.2.2	<i>Faktorer som fremmer et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	41
5.2.3	<i>Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	42
5.2.4	<i>Erfaringer med tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	44
5.2.5	<i>Forslag til tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen</i>	45
6	KONKLUSJON	47
	Videre forskning	47
	REFERANSER	48
	VEDLEGG	57
	Vedlegg 1: Mal for mail til klubbledelse	58
	Vedlegg 2: Intervjuguide individuelle intervjuer med klubbledelse	59
	Vedlegg 3: Intervjuguide fokusgruppeintervjuer med foreldre.....	61
	Vedlegg 4: Godkjennelse fra NSD.....	63
	Vedlegg 5: Informasjonsskriv med samtykkeskjema.....	65

LISTE OVER TABELLER

Tabell 1: Eksempel på kodede sitater inndelt under subtema og hovedtema	15
Tabell 2: Oversikt over deltakende klubber og foreldre i studien	20
Tabell 3: Oversikt over hovedtemaer og sentrale subtemaer fra analysen	23

FORKORTELSER OG BEGREPSFORKLARINGER

ANGCY – Alberta Nutrition Guidelines for Children and Youth

ANGELO – Analysis Grid for Environments Linked to Obesity

HERSS – Healthy Eating in Recreation and Sport Settings

HEVAS – Helsevaner blant skoleelever – en WHO-undersøkelse i flere land

KMI – kroppsmasseindeks

NIF – Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité

NSD – Norsk senter for forskningsdata

OsloMet storbyuniversitetet – Oslo Metropolitan University

REK – Regionale komiteer for medisinsk- og helsefaglig forskningsetikk

SØS – sosioøkonomisk status

TINE SA – TINE Samvirkelag

UNICEF - United Nations Children's Fund

WHO – World Health Organization/Verdens Helseorganisasjon

Barn og unge – personer under 18 år

Hyggemat – mat som inntas i forbindelse med kos og som ofte kjennetegnes av et høyt kaloriinnhold og lite næring

Idretts- og fritidsarenaer – fasiliteter og områder der folk går for å være aktive og sosialisere seg. Inkluderer blant annet idrettshaller- og baner, svømmebasseng, treningssentre, parker, klatrevegger og turstier

Kode – et utsagn i transkriptene som er relevant for å belyse problemstilling

Matmiljø – de fysiske, sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske faktorene i et miljø som påvirker tilgjengeligheten og valg av mat og drikke

Nudging – virkemidler for å påvirke menneskers atferd i en viss retning

1 BAKGRUNN

En av de store, og stadig økende, kostholdsrelaterte helseutfordringene blant barn og unge er overvekt og fedme, både globalt og nasjonalt (Ells et al., 2018; World Health Organization, 2018). Tall fra World Health Organization [WHO] (2020) viser at over 340 millioner barn og unge mellom 5-19 år var overvektige eller hadde fedme på verdensbasis i 2016. Utbredelsen av overvekt i denne aldersgruppen har ifølge United Nations Children's Fund [UNICEF] (2019) steget dramatisk de siste årene, fra ca. 1 av 10 i 2000 til nesten 1 av 5 i 2016. Det er en økt forekomst av overvekt og fedme i alle aldersgrupper globalt, og i Norge ses lignende tendenser. Ifølge Folkehelse rapporten har 15-20 % av norske barn overvekt eller fedme, noe som tilsvarer omtrent 1 av 6 barn (Folkehelseinstituttet, 2017). Barnevekststudien, en landsdekkende undersøkelse blant 8-9-åringene ledet av Folkehelseinstituttet, viste at 13 % av guttene og 17 % av jentene hadde overvekt (Folkehelseinstituttet, 2016). Ung-HUNT, ungdomsundersøkelsen i Nord-Trøndelag, er med unntak av oppfølgingsundersøkelsen Ung-HUNT2, gjennomført blant jenter og gutter 13-19 år (NTNU, u.å.). Ung-HUNT4 (Rangul & Kvaløy, 2020), utført mellom 2017-2019, viser en fortsatt økning i KMI-kategorien fedme blant gutter og jenter, sammenlignet med Ung-HUNT1 (1995-1997) og Ung-HUNT3 (2006-2008). Ung-HUNT4 viser samtidig en nedgang i overvektige gutter fra Ung-HUNT3, men en økning i andelen overvektige jenter.

WHO (2020) beskriver overvekt og fedme som en tilstand av unormal overflødig fettakkumulering som kan svekke helse. Barn og unge med overvekt eller fedme har økt risiko for å utvikle en rekke alvorlige livsstilssykdommer (Ells et al., 2018; World Health Organization, 2020). De kan blant annet oppleve kardiovaskulære risikofaktorer, som høyt kolesterol, høyt blodtrykk og insulinresistens, respiratoriske vansker, som søvnapné og astma, og muskel- og skjelettlidelser. Mental helse kan også påvirkes, i form av redusert selvfølelse og livskvalitet. Flere studier ser en sammenheng mellom overvekt og fedme i barndommen og i voksen alder, noe som øker risikoen for sykdom også senere i livet (Reilly & Kelly, 2010; Simmonds, Llewellyn, Owen & Woolacott, 2016; Singh, Mulder, Twisk, Van Mechelen & Chinapaw, 2008).

Forskning peker på at et økt energiinntak, et skifte fra tradisjonelle til moderne kosthold, urbanisering og et redusert fysisk aktivitetsnivå er viktige hovedfaktorer som kan påvirke utvikling av overvekt (United Nations Children's Fund, 2019). Det er en økende enighet om

at kostholdet er en svært viktig faktor her (Popkin, Adair & Ng, 2012). Ifølge Senter for sykdomsbyrde ved Folkehelseinstituttet er et usunt kosthold blant de viktigste risikofaktorene for sykdomsbyrde og død i Norge (Øverland et al., 2018).

Foreldre regnes som nøkkelpersoner når det gjelder barns kosthold og mat- og måltidsvaner (Scaglioni et al., 2018; Yee, Lwin & Ho, 2017). Blant annet er type mat som tilbys barnet og hvilke matvaner barnet læres opp til, viktig i forebygging av overvekt og fedme. Det kan også tenkes at samfunnet har en viktig rolle ved at forhold som levekår, miljø, sosialt nettverk og bosted representerer avgjørende betingelser for individers muligheter til å etablere levevaner som forebygger overvekt (Helsedirektoratet, 2010, s. 13). Samfunnet har et ansvar for å legge forholdene til rette for at sunne valg blir enkle valg, for alle (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019, s. 142).

Idrettsarenaene er i økende grad ansett som ideelle arenaer for å fremme god helse, særlig blant barn og unge, gjennom utvikling av miljøer som støtter positiv helseatferd (McIsaac et al., 2018b). På disse arenaene fremmes helse i form av fysisk aktivitet. Likevel viser internasjonale studier til at idrettsarenaen ofte er karakterisert av usunne matmiljøer (Kelly et al., 2010; Kelly, Chapman, King, Hardy & Farrell, 2008; Naylor, Bridgewater, Purcell, Ostry & Wekken, 2010; Thomas, Nelson, Harwood & Neumark-Sztainer, 2012). Disse kjennetegnes av høy tilgjengelighet av energirike, næringsfattige, prosesserte matvarer som er raske å tilberede og rimelige å tilby, og med en begrenset tilgjengelighet av næringsrike råvarer som er minimalt prosessert. Det er funnet lite forskning som har sett på dette i norsk sammenheng. Samtidig belyser både Folkehelsemeldinga (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019, s. 159) og Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 11, 24) viktigheten av å gjøre sunne matalternativer tilgjengelig også på idrettsarenaen. Dette har også vært et aktuelt tema i media (Bakker, 2019; Holøien, 2014; Tvedt, 2017).

Tall fra 2018 viser at det er omtrent 508 000 barn i alderen 6-12 år som driver med organisert idrett i Norge (Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, 2019).

Idrettslagene har hatt en stor medlemsvekst, og antall medlemmer i denne aldersgruppen har økt med rundt 50 000 på 6 år, en økning tilsvarende 10,6 prosent. Ifølge Ungdata 2019 deltok henholdsvis 63 % av elevene på ungdomstrinnet og 40 % på videregående i idrettslag (Bakken, 2019). Dette gjør idretten til en svært viktig bidragsyter når det gjelder barn og unges fritidsaktivitet, og sådan folkehelsen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2013, s. 170).

Selv om det ikke er funnet tall på hvor mange idrettsarenaer som har et mattilbud, er det erfaringsmessig utbredt med matserving i idrettssammenheng. Ved å gjøre tiltak for et sunnere kosthold på idrettsarenaen er det følgelig derfor mulig å nå mange barn og unge.

1.1 Hensikt og problemstilling

Denne masterstudien er en del av et større prosjekt som har som mål å øke fokuset på et sunt mattilbud for barn og unge på idrettsarenaen. Det var ønskelig å oppnå mer kunnskap om erfaringer og muligheter for et sunt mattilbud på idrettsarenaen, samt å identifisere egnede tiltak som senere kan testes ut med hensyn til brukervennlighet og gjennomførbarhet.

Mer spesifikt ønsket vi å undersøke: *Hvilke erfaringer med og muligheter for et sunt mattilbud på idrettsarenaen har kioskansvarlige og foreldre til håndballaktive barn (6-12 år)?*

2 TEORI

2.1 Barn og unges kosthold - status og anbefalinger

Ifølge Ungkost 3 er kostholdet til 9- og 13-åringer i stor grad i henhold til helsemyndighetenes anbefalinger, men består fremdeles av for mye mettett fett og for lite frukt og grønnsaker (Hansen, Myhre, Johansen, Paulsen & Andersen, 2015). Samtidig inntar denne aldersgruppen også for lite fisk og for mye tilsatt sukker, selv om det ser ut til å ha vært en reduksjon i sukkerinntaket fra 2000 til 2015.

Barn og unge er i en vekstperiode hvor kroppen gjennomgår store endringer, både fysisk og mentalt (Jenkins & Horner, 2005; Richter et al., 2016). De skal vokse, utvikle ferdigheter og være aktive over store deler av dagen. Jevn tilførsel av energi og næringsstoffer er derfor viktig for optimal vekst og utvikling (Helsedirektoratet, 2012, s. 42). Da barn har et stort næringsstoffbehov i forhold til sin egen kroppsvekt, er det særlig viktig med et næringsrikt kosthold. De nasjonale kostrådene fra Helsedirektoratet anbefaler et variert kosthold med mye grønnsaker, frukt og bær, grove kornprodukter og fisk (Helsedirektoratet, 2014, s. 8). Videre anbefales det å innta begrensede mengder bearbeidet og rødt kjøtt, salt og sukker. Idrettsaktive barn og unge bør få i seg tilstrekkelig energi og næringsstoffer både før, under og etter idrettsaktivitet slik at kroppen kan fungere optimalt (Olympiatoppen, u.å.). I denne sammenheng er det viktig at måltider som tilfredsstillende både ernæringsmessige behov og preferanser tilbys på idrettsarenaene.

2.2 Faktorer som påvirker barn og unges matinntak

Det finnes flere litteraturoppsummeringer som har undersøkt hvilke faktorer som påvirker barns matvalg (Birch, Savage & Ventura, 2007; Penney, Almiron-Roig, Shearer, McIsaac & Kirk, 2014; Scaglioni et al., 2018). Selv om individuelle egenskaper, som smakspreferanser, medfødt appetitt og metthetsfølelse er viktige, anses foreldre og hjemmemiljøet å ha den største innflytelsen på barns spiseatferd (Birch et al., 2007; Scaglioni et al., 2018; Yee et al., 2017). Foreldre gjør matvalg for familien og barna i form av hvilken mat som kjøpes inn og tilberedes, og bestemmer i stor grad hvilken type og mengde mat barna har tilgang til (Birch et al., 2007; Holsten, Deatrack, Kumanyika, Pinto-Martin & Compher, 2012). Samtidig viser disse studiene at foreldre opptrer som rollemodeller gjennom egne matvalg og preferanser.

Også barnehager, skoler og nærmiljøer har kontinuerlig innflytelse på barn og unges spiseatferd, slik at et sunt matinntak også bør læres og fremmes her (Birch et al., 2007).

Thomas, Nelson, Harwood & Neumark-Sztainer (2012) peker på at barn og unge som deltar i idrett tilbringer mye av fritiden på idrettsarenaen, og at slike omgivelser derfor er sannsynlig å påvirke deres spiseatferd.

2.3 Sosial ulikhet knyttet til kosthold og fysisk aktivitet

Familier utgjør et stort mangfold av sosial bakgrunn, religion og livsstil (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019, s. 27). Alle barn i Norge har rett på de samme mulighetene til utvikling, uavhengig av utgangspunktet til foreldrene og familien. Sosial ulikhet i helse måles oftest ved å se på sammenhengen mellom helse og sosioøkonomiske faktorer, som utdanningsnivå, yrke og inntekt (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019, s. 52). For barn og unge måles det som regel ved hjelp av foreldrenes sosioøkonomiske status [SØS]. Studier fra flere europeiske land har vist at barn med høy SØS har et sunnere kosthold, enn barn av foreldre med lav SØS (Fernández-Alvira et al., 2015; Hanson & Chen, 2007; Mantziki et al., 2015). Dette understøttes av den norske, landsdekkende undersøkelsen «Helsevaner blant skoleelever – en WHO-undersøkelse i flere land» [HEVAS], blant 11-, 13-, 15- og 16-åringer, som også indikerer at barn og unge fra familier med høy SØS har sunnere spisevaner enn jevnaldrende fra familier med lav SØS (Samdal, Mathisen, Torsheim, Fismen & Wold, 2016). Disse resultatene kan bidra til å forklare de økte forskjellene i forekomst av overvekt og fedme mellom grupper med lav og høy SØS. Barn fra familier med høy SØS hadde også en større tendens til å innta regelmessige måltider, mer frukt og grønt og mindre snop og brus (Samdal et al., 2016). Ungkost 3 kunne vise til at norske elever i 4. klasse med lavt utdannede foreldre inntar mindre grønnsaker, fisk, vann og godteri enn de elevene som hadde minst én forelder med høy utdanning (Hansen et al., 2015).

Lokale idrettslag er møteplasser på tvers av generasjoner og sosiale skiller (Helse- og omsorgsdepartementet, 2019, s. 35). I dag er det et stort flertall av barn i Norge som deltar i organisert idrett i løpet av oppveksten, og gjerne i flere idretter. Samtidig viser undersøkelsen Ungdata 2019, gjennomført blant elever på ungdomsskoler og videregående skoler fra 2017-2019, at barn og unge faller fra idretten for tidlig (Bakken, 2019). Det er en klar nedgang gjennom tenårene i hvor mange som er aktive, særlig etter 9. trinn. Samtidig knyttes sosiale forskjeller til idrettsdeltakelse, da barn og unge fra høyere sosiale lag deltar

langt oftere i organiserte fritidsaktiviteter enn unge fra lavere sosiale lag (Bakken, 2019; Samdal et al., 2016).

2.4 Idrettsarenaen som helsefremmende arena

En helsefremmende arena er ifølge Helland, Øverby & Vik (2019, s. 183) «et sted eller en sosial kontekst der folk gjør sine daglige aktiviteter og der omgivelsene, organiseringen og personlige faktorer samspiller for å påvirke helse og velvære». Å bedre ernæring og livsstil krever tiltak både på individuelt nivå og befolkningsnivå, samt i omgivelsene. Omgivelsene kan være sosiale, som familie, venner og andre møter med mennesker, mens de fysiske omgivelsene gjerne kalles arenaer i helsefremmende arbeid. Ernæringsmessig vil slike omgivelser være steder vi kjøper, lager og spiser mat, som hjemme, i barnehage og skole, i kiosker og kantiner, på restauranter og i butikker. Disse arenaene kan enten fremme eller vanskeliggjøre sunne matvaner. Det er opp til hver enkelt hva som kjøpes og inntas, men omgivelsene kan være støttende ved å sørge for tilgjengelighet og mulighet for å ta sunne valg.

Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017-2021) viser til at regelmessig fysisk aktivitet og gode mat- og måltidsvaner er helsefremmende faktorer som hører til både i hjemmet, i barnehager og i skoler, på arbeidsplasser og fritidsarenaer (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 24). Idretts- og fritidsorganisasjoner nevnes i denne sammenheng som arenaer hvor tilbud om sunn mat og drikke bør kombineres med arrangement og aktivitetstilbud. De fleste idrettsarenaer i Norge er eid og drevet av kommunene (Kulturdepartementet, 2016, s. 18). Likevel er det idrettslagene selv som tilsynelatende har ansvar for egen kiosk og matservering. I Folkehelsemeldingene «God helse – felles ansvar» og «Gode liv i et trygt samfunn» oppfordres det til å legge til rette for at barn og unge skal kunne ta sunne valg i hverdagen (Helse- og omsorgsdepartementet, 2013, s. 74; Helse- og omsorgsdepartementet, 2019, s. 10). Regjeringen ønsker at det skal tilrettelegges for helsevennlige arenaer, for eksempel ved å tilby sunnere mat på idretts- og kulturarrangement og andre fritidsarenaer (Helse- og omsorgsdepartementet, 2013, s. 74). Helsedirektoratets kostråd er et godt utgangspunkt for å ivareta et helsefremmende tilbud ved idrettsarrangement (Helsedirektoratet, 2017). Enkle grep som å tilby mer grønnsaker, frukt, bær og grove brødvare er eksempler på dette. Olympiatoppen vektlegger også et inntak av

samme matvaregrupper før, under og etter trening og kamp (Olympiatoppen, u.å.). Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité [NIF], landets største frivillige barne- og ungdomsorganisasjon, har et mål om at deltakelse i idrett skal gi gode vaner for en varig sunn og helsefremmende livsstil (Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, u.å.).

Det finnes ulike helsefremmende tiltak som er gjort for å bedre tilgangen på sunn mat og drikke på idrettsarenaen. «Oppvekst i Horten komme» [HOPP], et tverrfaglig samarbeid som legger til rette for sunn livsstil hos barn og unge, bedre læringsforhold, økt trivsel og forebygging av livsstilssykdommer og inaktivitet, er et eksempel på dette (Horten kommune, 2019). Her er det inkludert et samarbeid med idrettssektoren om sunn mat på idrettsarenaene. «Sunn idrettshall» er et annet eksempel på et helsefremmende tiltak, utviklet i samarbeid mellom Norges håndballforbund, Lerøy og «Smart Idrettsmat» av TINE SA (Drange, 2018). Sammen ønsker de å ta et større ansvar for hva som serveres og selges i kiosker under håndballarrangementer. Konseptet «Eat Move Sleep», et samarbeid mellom Norges Fotballforbund, BAMA og EAT Initiative, er også et eksempel på tiltak for å fremme sunn og god mat på idrettsarenaen. Her fremmes sunt kosthold, fysisk aktivitet og tilstrekkelig søvn for god helse, livskvalitet og flere leveår (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 24). BAMA bidrar også med et initiativ kalt «Idrettsfrukt», hvor alle idrettslag som er medlem av Norges Idrettsforbund får 60 % rabatt på frukt, grønt, juice og Bendit-produkter.

Per i dag finnes det ingen retningslinjer i Norge for mat som serveres på idrettsarenaen. Dette er, så vidt vi vet, også manglende i Sverige og Danmark. Det er imidlertid eksempler på provinser i Canada som har utarbeidet og innført retningslinjer som omfatter matservering på idrettsarenaen (Government of Alberta, 2012; Nova Scotia Department of Health and Wellness, 2014). I 2008 lanserte styresmaktene i Alberta «The Alberta Nutrition Guidelines for Children and Youth» [ANGCY], med en påfølgende oppdatering av disse i 2012 (Government of Alberta, 2012). Retningslinjene har til hensikt å legge til rette for sunne valg av mat og drikke for barn og unge innen barnehager, skoler og fritidsfasiliteter- og miljøer. Det gis anbefalinger for å bedre disse matmiljøene, samt et system for vurdering og kategorisering av matvarer, som spesifiserer hvilken type mat som bør tilbys. «Healthy Eating in Recreation and Sport Settings» [HERSS] ble utviklet i samarbeid med interessenter fra helse- og fritidsorganisasjoner på tvers av Nova Scotia i 2015 (Nova Scotia Department of Health and Wellness, 2014). Retningslinjene er basert på provinsens eksisterende skolemat-

og ernæringspolitikk. Formålet med retningslinjene er å gjøre personer som jobber med, deltar i og støtter aktiviteter på idretts- og fritidsarenaer i stand til å skape matmiljøer som støtter et sunt matinntak.

2.5 Tidligere forskning om mattilbudet på idrettsarenaen

Det ser ut til å være lite forskning om mattilbudet på idrettsarenaen. Publiserte studier er internasjonale og tar for seg mattilbudet på ulike idretts- og fritidsarenaer innen forskjellige sporter, andre enn håndball. Forskning fra Canada, Australia og USA viser til en økning i tilgjengeligheten av usunne matvarer på idretts- og fritidsarenaer, og hvor disse dominerer utvalget (Kelly et al., 2010; Kelly et al., 2008; Naylor et al., 2010; Thomas et al., 2012). De mest kjøpte mat- og drikkevarer på idrettsarenaen ser ut til å være vann, is, chips, kaker, kjeks og sukkerholdig brus (Kelly et al., 2008), samt sportsdrikke, pommes frites og godteri (Thomas & Irwin, 2010). En litteraturgjennomgang av Smith, Signal, Edwards & Hoek (2017) har oppsummert forskning på barn og unge (5-17 år) og foreldres oppfatninger om matmiljøet på idrettsarenaen. Oppsummeringen omfatter studier innen organisert idrett fra amatørnivå til konkurransenivå. Resultatene viser at mange barn, unge og voksne anser at matmiljøet på idrettsarenaen ikke støtter eller bidrar til sunne matvalg eller god helse blant barn og unge. De fleste foreldrene betrakter matmiljøet på idrettsarenaen å være dominert av usunn mat, og at dette ikke gjenspeiler idrettens sunne verdier.

Det er tidligere utført tre masteroppgaver i Norge på lignende temaer. En masterstudie av Andersen & Trygslund (2017) undersøkte hvorvidt idrettsarenaen bidrar til et helsefremmende kosthold blant 13-19-åringene. Analyser av måltidsmønster, mat- og drikkeinntak og identifisering av potensielle påvirkningsfaktorer for kostholdsvaner ble gjort på en fotballcup. Resultatene antydte at flere barn og unge inntok mer frukt og grønt, men også mer brus, under cup enn i hverdagen. To andre masterstudier, av Barkenes (2018) og Pedersen (2018), undersøkte foreldre til idrettsaktive barn i fotballklubben Ørn Horten sine kunnskaper og holdninger til mat og kosthold, samt til mattilbudet på idrettsarenaen. Funnene tydet på at foreldrene hadde høy kunnskap om generell ernæring og kosthold for aktive barn. Flertallet oppfattet det eksisterende mattilbudet som verken særlig fristende, velsmakende, sunt eller næringsrikt, og ønsket et bedre tilbud av sunnere matvarer på idrettsarrangementene til klubben.

3 METODE

Dette kapittelet omfatter valg og beskrivelse av forskningsmetode. Deretter presenteres hvordan utvalget ble rekruttert og forskernes rolle. Så følger en beskrivelse av utviklingen av intervjuguiden, samt pilottesting. Datainnsamling og analyse, i tillegg til begreper om kvalitet i kvalitativ forskning er også inkludert i kapittelet. Til slutt følger etiske aspekter som må tas høyde for ved en slik studie.

3.1 Valg av forskningsmetode

For å besvare vår problemstilling: «Hvilke erfaringer med og muligheter for et sunt mattilbud på idrettsarenaen har kioskansvarlige og foreldre til håndballaktive barn (6-12 år)?», ble kvalitativ metode benyttet. Denne metoden ble brukt for å beskrive, analysere og fortolke aspekter ved temaer relevant for problemstillingen, samt for å fange opp meninger og opplevelser som ikke kunne tallfestes (Dalland, 2017, s. 52). Ifølge Dalland (2017, s. 52), Malterud (2017, s. 32) og Thagaard (2018, s. 12) er kvalitativ forskning egnet for å undersøke områder der det finnes lite forskning på fra før, slik som temaet mat på idrettsarenaen.

Innenfor kvalitativ forskning er intervju den mest brukte metoden, og intervjuer med enkeltpersoner er den vanligste fremgangsmåten (Thagaard, 2018, s. 89, 92). Det ble gjennomført individuelle intervjuer med én til to nøkkelpersoner fra hver klubbledelse og fokusgruppeintervjuer med fire til fem foreldre per klubb. Med nøkkelpersoner fra klubbledelse menes kioskansvarlige og daglig leder. Da alle klubbene hadde én kioskansvarlig var det passende å ha individuelle intervjuer med disse. Formålet med bruk av individuelle intervjuer var å få fyldig og detaljert informasjon i form av erfaringer, tanker, eksempler og fortellinger.

Intervjuer med fokusgrupper er gruppeintervjuer, og ble gjort etter beskrivelser av Kvale & Brinkmann (2015, s. 179-180) for å få viktig innsikt i utbredte holdninger og meninger innenfor temaet mat på idrettsarenaen. Fokusgruppeintervjuer var velegnet for å eksplorativt undersøke et område som det finnes lite kunnskap om, da gruppedynamikken i samtale kunne bringe fram flere spontane synspunkter enn når det benyttes individuelle intervjuer. Foreldrene svarte på spørsmålene ved diskusjon seg imellom, noe som kan ha bidratt til en bedre forståelse av aktuelt tema. Videre var det praktisk å gjennomføre fokusgrupper

tidsmessig. Det var ikke aktuelt med fokusgrupper på tvers av klubber, da opprettholdelse av klubbens anonymitet var viktig, samt for å unngå at samtalene ble styrt i retning konkurranse eller motsetninger mellom klubbene. Det var også sentralt at deltakerne hadde et felles erfaringsgrunnlag fra mattilbudet i egen klubb. Som moderator ledet en av oss fokusgruppeintervjuene og introduserte aktuelle temaer for gruppen, som dermed hadde et felles grunnlag for å diskutere.

3.2 Utvalg og rekruttering

Fem håndballklubber av ulik størrelse, lokalisert sør, øst og vest i Oslo ble rekruttert til studien. Dette for å undersøke om klubbens lokasjon og størrelse hadde betydning for deltakernes erfaringer med mattilbudet på idrettsarenaen. Håndball ble valgt som idrett siden håndballsesongen passet med datainnsamlingsperioden.

Deltakerne til individuelle intervjuer ble valgt med følgende kriterier; at de hadde klubbledelsesverv, hovedsakelig kioskansvar, i en håndballklubb i Oslo-området. Klubbene ble valgt ut basert på en oversikt fremlagt av ekstern veileder i TINE SA. Dette var klubber som ikke allerede hadde et samarbeid eller avtale med TINE SA i forbindelse med matservering i klubben. Denne utvelsesstrategien kalles for et strategisk utvalg (Malterud, 2017, s. 58-60; Thagaard, 2018, s. 54). Ved bruk av klubbens hjemmesider og sosiale medier kom vi frem til kontaktinformasjon til aktuelle nøkkelpersoner i klubbledelsene. Kontakt med klubbene ble opprettet via mail, med påfølgende telefonsamtale noen dager senere. Slik fikk klubbledelse mulighet til å lese gjennom informasjon om studiedeltakelse (Vedlegg 1) sendt på mail før de ble ringt. Seks klubber ble kontaktet, og med unntak av én klubb, var alle forespurte klubber positive til å delta i studien. Intervjuavtaler ble så fastsatt etter hvilke tidspunkt deltakerne hadde anledning til å møtes.

Foreldrene i utvalget hadde ett eller to håndballaktive barn mellom 6-12 år i respektive klubber. Barna måtte være i aldersgruppen 6-12 år, da idrettsaktivitet ofte starter ved skolealder, samt at det kan tenkes at eldre barn ofte er mer bevisste egne matvalg. En del barn faller også fra idrett etter 12-årsalder (ref. kapittel 2.3). Foreldre av barn mellom 6-12 år ble dermed ansett å være mer tilgjengelige for å delta i en studie som dette. Rekruttering av foreldre til fokusgruppeintervjuer tok utgangspunkt i kontakt med den enkelte klubbledelse, som så brukte sitt nettverk til å sende ut forespørsler om deltakelse til aktuelle foreldre. Dette

betegnes som et tilgjengelighetsutvalg, hvor det inkluderes deltakere som det er mulig å få tak i (Malterud, 2017, s. 59-60; Thagaard, 2018, s. 56). I to klubber var ikke foreldre forhåndsrekruttert til fokusgruppeintervju. Derfor foregikk rekruttering ved direkte kontakt med foreldre i hall, ved å spørre en etter en til vi hadde nok deltakere. Intervjuene ble avholdt i løpet av barnas trening eller kamp.

3.3 Forberedelser av intervjuene

3.3.1 Utvikling av intervjuguide

Det ble utarbeidet to delvis strukturerte intervjuguider, til henholdsvis individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer (Vedlegg 2 og 3). Intervjuguidene ble brukt for å forberede oss faglig og mentalt til møtet med intervjudeltakerne, men også for å lede oss gjennom intervjuene. De ble planlagt godt og spørsmålene ble utformet ved hjelp av beskrivelser av Rubin & Rubin (2012, s. 116-118) og Thagaard (2018, s. 95-96). Slik ble det stilt hovedspørsmål som dekket de sentrale temaene i studien og lagt til rette for fleksibilitet overfor deltakernes utsagn. Oppfølgingsspørsmål ble anvendt for å gå i dybden på de ulike temaene og oppmuntre deltakerne til å uttrykke seg mer konkret om spesifikke erfaringer. Intervjuguidene ble utformet i samarbeid med veilederne.

Både de individuelle intervjuene og fokusgruppeintervjuene bestod av samme temaer, men hadde ulike spørsmål tilpasset klubbledelse eller foreldre. Intervjuguidene var inndelt i tre trinn: 1) Introduksjon, 2) temaer og 3) oppsummering. Introduksjon innebar informasjon om formålet med intervjuet og personvern, samt spørsmål om muligheten for å kunne ta kontakt med klubbledelse i etterkant av studien. Informasjon om at intervjuene ville bli tatt opp med båndopptaker ble også inkludert. Steg 2 inneholdt spørsmålene som var delt inn under ulike temaer: Generell introduksjon om mat på idrettsarenaen, erfaringer fra matserving i klubben, dagens mattilbud i klubben og tiltak for et sunnere mattilbud i klubben. Oppsummering i steg 3 inneholdt spørsmål om hva som var motivasjonen for å delta i studien, samt et avslutningsspørsmål hvor deltakerne fritt kunne legge til ytterligere informasjon.

3.3.2 Pilottesting av intervjuguide

Begge intervjuguider ble pilottestet for å undersøke om de var tydelige og forståelige. Pilotintervjuene fungerte også som en test på lydopptaker og stemmekvalitet. Det var samtidig nyttig å teste ut egne ferdigheter i intervjusituasjonen.

Det ble gjort mindre justeringer i intervjuguidene i etterkant av pilotintervjuene. Derfor ble pilotintervjuene også inkludert i analysen. Ett spørsmål i trinn 2 ble flyttet opp som innledende spørsmål både for individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer. Dette var henholdsvis «Kan du fortelle litt om din rolle i klubben og hvor lenge du har vært engasjert i klubben?» og «Kan dere fortelle litt om deres barns deltakelse i klubben? Hvor mange barn har dere som er aktive og i hvilken alder er de?». Spørsmålene ga oss bakgrunnsinformasjon om deltakerne, og de fikk på denne måten spørsmål som lett kunne besvares. Dette for å gi en myk start på intervjuet, slik at deltakerne opplevde å være i stand til å kunne svare på spørsmålene. Videre var det kun intervjuguide for fokusgruppeintervjuer det ble gjort endringer i, hovedsakelig i form av omformuleringer. Ett spørsmål ble tatt bort, da informasjon om dette kom frem tidligere i intervjuet.

3.4 Datainnsamling

3.4.1 Gjennomføring av intervjuer

Individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer ble gjennomført fortløpende når kontakt med klubbene og foreldre ble opprettet, og fant sted mellom november 2019 og januar 2020. Felles for alle intervjuene var at de ble gjennomført i rom tilknyttet klubbens haller i forbindelse med barnas håndballtrening eller kamp. Dette for at deltakerne skulle oppleve intervjusituasjonen som kjent og trygg. I tre av fem klubber ble det utført intervjuer både med klubbledelse og foreldre på samme dag. Dette da dato for intervjuer passet for både klubbledelse og foreldre, samt at det var praktisk å gjennomføre intervjuene i aktuell hall på samme dag. For de andre klubbene ble intervjuene fordelt på ulike dager, etter når deltakerne hadde anledning til å møte opp. Med unntak av én klubb, hvor det ble avholdt intervjuer på en lørdag, ble alle intervjuer avholdt på ettermiddag/kveld i ukedagene. I forkant av intervjuene ble det sendt ut en SMS eller mail til klubbledere for å bekrefte intervjuavtalen, tid og sted. Vi avholdt halvparten av intervjuene hver, slik at begge fikk erfaring med

intervjuerrollen. Den som da ikke fungerte som intervjuer observerte, sørget for lydopptaker og noterte, særlig ved fokusgrupper, for å holde kontroll på hvem som sa hva.

3.4.2 Transkribering

I henhold til Malterud (2017, s. 77-78) og Kvale & Brinkmann (2015, s. 206-208) ble intervjuene transkribert slik at datamaterialet kunne analyseres. For å ivareta deltakernes erfaringer og meninger på en best mulig måte, ble alle spørsmål og svar ordrett transkribert. Uttrykk, som latter, sukk, «eh» eller «mhm», samt nonverbale uttrykk, ble tatt med. Dialekter ble transkribert som bokmål, slik at personer ikke skulle gjenkjennes på bakgrunn av språk. Alle navn, klubbnavn og andre presiseringer som ble sagt under intervjuene ble heller ikke tatt med, slik at verken enkeltpersoner eller klubber kunne gjenkjennes i transkriptene. Lydfilene var av god kvalitet og deltakernes utsagn kom tydelig frem.

Da de fleste intervjuene fant sted på kveldstid, ble transkribering gjort påfølgende dag. Transkribering snarlig etter intervjugjennomføring gjorde det lettere å huske momenter som ga oppklaring i uklarheter eller som var av betydning for meningsformidlingen i teksten. Intervjunotater var nyttige for å få med disse aspektene i transkriptene, og var særlig hensiktsmessig for å kunne vite hvem som sa hva på lydopptakene fra fokusgruppeintervjuene. Vi utførte all transkribering selv, slik at vi fikk god oversikt over datamaterialet. Transkriberingene ble deretter gjennomgått av oss begge og veiledere for å unngå feiltolkninger av lydmaterialiet. Rådata utgjorde 152 sider transkribering med skrifttype Times New Roman, skriftstørrelse 12 og 1,5 i linjeavstand.

3.4.3 Analyse

Analyse av de transkriberte individuelle intervjuene og fokusgruppeintervjuene ble gjort ved bruk av tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006). Dette er en fleksibel metode for å identifisere, sortere og rapportere felles temaer, erfaringer og meninger innen dataene. Metoden egner seg for forskere som har lite erfaring med analyse. Fremgangsmåten styres ikke av allerede eksisterende teorier. På bakgrunn av dette ble tematisk analyse valgt. Koder og temaer ble utarbeidet med utgangspunkt i datamaterialet, og kodingen var derfor induktiv (Thagaard, 2018, s. 153). Analyseprogrammet NVivo 12 Versjon 12.6.0 (3841) ble benyttet.

Braun & Clarke (2006) har beskrevet den tematiske analyseprosessen i seks trinn, og det er disse som er utgangspunktet for analysen i denne studien.

Trinn 1 innebar å grundig lese gjennom transkriptene på nytt, for å gjøre oss grundig kjent med datamaterialet. I løpet av dette trinnet gjorde vi oss opp tanker om mulige koder og temaer.

I trinn 2 ble det markert koder, det vil si utsagn i transkriberingene som var relevante for problemstillingen. Disse ble navngitt for å best mulig fremheve meningsinnholdet i teksten. Alle transkriberte individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer ble printet ut. Vi markerte koder hver for oss, en på papir og en i NVivo, for deretter å diskutere sammen hvilke koder som skulle benyttes. Det var viktig at alle utsagn som kunne være relevante for problemstillingen ble kodet. Etter en gjennomgang av kodearbeidet av oss og veiledere, ble enkelte koder slettet.

Ved trinn 3 hadde vi, som følge av foregående trinn, en lang liste over ulike koder identifisert på tvers av intervjuene. Det ble sammen med veiledere vurdert hvordan disse kodene kunne kombineres for å danne overordnede subtemaer. Bruk av NVivo var nyttig for å sortere kodene, og ga en ryddig hierarkisk oversikt. Foreløpige subtemaer ble identifisert. Enkelte koder ble funnet å ikke passe inn under noen subtemaer, og ble derfor plassert i et midlertidig subtema kalt «annet».

Trinn 4 gikk ut på å lese gjennom alle kodene under hvert subtema, for å sikre at kodene som hadde samme meningsinnhold ble samlet under subtemaer som reflekterte disse. Noen koder ble som følge av dette flyttet mellom subtemaer. Det ble også klart at enkelte subtemaer ikke hadde nok innhold for å inkluderes i videre analyse. Noen subtemaer gikk inn i hverandre, mens andre ble til flere. Koder under «annet» ble plassert under passende subtemaer eller slettet.

I trinn 5 av analyseprosessen ble overordnede hovedtemaer definert ved å undersøke hvilke aspekter de ulike subtemaene i datamaterialet representerte. Vi gjennomgikk kodene som var samlet under subtemaene for å identifisere hva som var interessant ved dem og hvorfor. Dette resulterte i 38 subtemaer fordelt på 5 hovedtemaer: «Bakgrunnsinformasjon om klubber og deltakere», «Faktorer som fremmer et sunt mattilbud på idrettsarenaen», «Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen», «Erfaringer med tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen» og «Forslag til tiltak for å fremme et sunt mattilbud på

idrettsarenaen». Tabell 1 viser et eksempel på koder basert på sitater fra deltakere, som er inndelt under subtemaer og hovedtemaer.

I trinn 6 ble resultatkapittelet til masteroppgaven skrevet basert på analysefunnene.

Informative sitater fra transkriptene ble inkludert i resultatene for å understreke og beskrive temaene.

Tabell 1: Eksempel på kodede sitater inndelt under subtema og hovedtema

Sitater fra deltakerne	Koder	Subtema	Hovedtema
<i>Kiosken er rett og slett en vask og en... Kaffemaskiner og sånne ting, så det er jo ikke noe for eksempel kokeutstyr eller noe annet som man kunne gjøre noe annet med. Det er bare en enkel sånn. [...] det ligger jo noen kniver og skjærebrett og sånt noe, men det er jo ikke noe kjøkkenfasiliteter sådan</i>	Kioskansvarlig sier kiosken rett og slett er en vask, kaffemaskin og sånne ting, men ikke kokeutstyr eller noe annet	Kioskfasiliteter vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen	Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen
<i>Så er det veldig dårlige fasiliteter her, jeg ser jo en del andre steder der de har ordentlig kjøkken... Som i relasjon til kiosken, så har en jo mulighet til å gjøre litt mer ut av det</i>	Foreldrene sier at kiosken deres har veldig dårlige fasiliteter, og ser jo at andre haller har ordentlig kjøkken som dermed kan gjøre litt mer ut av mattilbudet		

3.5 Kvalitet i kvalitativ forskning

I denne oppgaven er det valgt å bruke begrepene reliabilitet og validitet for å vurdere kvaliteten av de ulike delene av forskningsprosessen. Hvordan dette er tatt høyde for vil tas opp i metodediskusjon (kapittel 5.1).

3.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet knyttes til forskningens pålitelighet (Thagaard, 2018, s. 181). Det handler om at det gjøres rede for hvordan data utvikles og hvilken betydning erfaringene i felten har for dette. Forskningsprosjektets reliabilitet er et kriterium for at forskningen er utført på en troverdig og tillitsvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187).

Ved å gjøre forskningsprosessen transparent kan reliabiliteten styrkes (Leseth & Tellmann, 2018, s. 17; Thagaard, 2018, s. 188). Dette innebærer å være konkret og spesifikk i beskrivelsene av fremgangsmåtene som ble benyttet for å utvikle data. Slik kan utenforstående vurdere forskningsprosessen og om funnene er reliable.

3.5.2 Validitet

Validitet i kvalitativ forskning dreier seg om gyldigheten til resultatene av forskningen, og hvordan disse tolkes (Leseth & Tellmann, 2018, s. 17; Thagaard, 2018, s. 189). Hvorvidt forskerne undersøker det som er ment å undersøkes, betegnes som intern validitet. Her er det viktig med kritisk gjennomgang av hva tolkningene baseres på (Leseth & Tellmann, 2018, s. 18).

Ekstern validitet, eller generaliserbarhet, handler om i hvilken grad funnene fra et enkelt forskningsprosjekt kan overføres og være relevant i andre sammenhenger og utvalg (Leseth & Tellmann, 2018; Malterud, 2017, s. 24,66; Thagaard, 2018, s. 200). Malterud (2017, s. 23) skriver at «ingen kunnskap er allmenngyldig, i den betydning at den gjelder under alle omstendigheter for ethvert formål». Derfor mener hun at «generaliserbarhet» er et problematisk begrep, uansett hvilke ambisjoner forskere har om overførbarhet av funnene. Det er derfor valgt å bruke begrepet overførbarhet i denne oppgaven, fordi det i større grad anviser grenser og betingelser for hvordan funnene kan nyttes i andre sammenhenger enn der studien ble utført (Malterud, 2017, s. 66). En viktig målsetting i kvalitativ forskning er, ifølge Thagaard (2018, s. 182), at tolkningen fra et enkelt prosjekt skal ha en mer generell relevans.

3.6 Ethiske aspekter

Et viktig etisk prinsipp innen kvalitativ forskning er at innhentede opplysninger skal behandles konfidensielt (Postholm, 2010, s. 146). Konfidensialitet dreier seg om hvilken informasjon som bør være tilgjengelig for hvem (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Kun masterstudentene og veiledere hadde tilgang på datamaterialet fra forskningsprosjektet. Det ble gjort lydopptak av intervjuene med Olympus Digital Voice Recorder VN-741PC uten nettilknytning. Anonymiteten til deltakerne ble sikret ved å nummerere deltakende klubber og referere til enkeltdeltakere som nummererte informanter. Opplysningene ble koblet til dato for intervjuene og lagret innelåst som koblingsnøkkel i papirform. Slik kunne informasjon slettes i etterkant av intervjuene, dersom deltakere skulle ønske å trekke seg fra studien. Ved å gjøre et tilgjengelighetsutvalg til fokusgruppeintervjuer, unnlot vi å samle inn eller oppbevare kontaktinformasjon til foreldre. Slik visste vi heller ikke hvem som møtte til intervjuene. Dette kan samtidig innebære at klubbledelsene kan knytte utsagn i masteroppgaven til foreldre som enkeltpersoner, da kontaktpersonene i klubbledelsene visste hvilke foreldre som stilte til fokusgruppeintervju. Oppbevaring og håndtering av datamateriell før anonymisering ble gjort innelåst på lukket rom ved OsloMet avdeling Kjeller og på datamaskiner uten internettilgang. Lydfiler og alle data vil bli slettet ved planlagt prosjektslutt høsten 2022.

TINE SA er samarbeidspartner i prosjektet og har vært involvert i design og planlegging av studien. I tillegg er Gyrd Omholt Gjevestad medveileder i masterprosjektet. TINE SA har ikke vært involvert i selve intervjuene, datainnsamling eller analyse av datamateriale. Det er forskerne ved OsloMet som har hatt det overordnede faglige ansvaret i prosjektet og for veiledningen. TINE SA har heller ikke bidratt med driftsmidler i prosjektet.

3.6.1 Meldeplikt

I studier som innebærer møte mellom forskere og studiedeltakere, som ved intervju, får forskerne data som kan knyttes til deltakerne (Thagaard, 2018, s. 21-22). For forsknings- og studentprosjekter som gjennomføres ved universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner, skal prosjektene meldes til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste [NSD]. I denne studien ble det innhentet personopplysninger, og det ble derfor sendt søknad til NSD med prosjektbeskrivelse og informasjonsskriv vedlagt. NSD godkjente

søknaden i september 2019 (Vedlegg 4). Da prosjektet ikke innebar medisinsk eller helsefaglig forskning som involverer mennesker, menneskelig biologisk materiale eller helseopplysninger, var det ikke behov for å søke om godkjenning i Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk [REK] (Dalland, 2017, s. 238). OsloMet sine forskningsetiske retningslinjer ble fulgt (OsloMet, 2019).

3.6.2 Informasjonsskriv

Skriftlig informasjon og informert samtykke er en forutsetning for ethvert forsvarlig forskningsetisk prosjekt (Thagaard, 2018, s. 22-24). Informasjonsskriv (Vedlegg 5) med samtykkeskjema ble delt ut, signert og samlet inn igjen før gjennomføringen av alle intervjuene. Her ble det informert om forskningens overordnede formål og hovedtrekkene i designet, samt at samtykket til å delta var frivillig og at det var mulig å trekke seg når som helst under studien. Det ble videre informert om at studien var helt anonym og at kun masterstudenter og veiledere ville ha tilgang på datamaterialet. Foreldre ble samtidig informert om studien og hva deltakelse innebar. Slik fikk de god kjennskap til prosjektet og kunne bestemme om han eller hun ønsket å bidra med sin kunnskap eller ikke. Signerte informasjonsskriv ble oppbevart innelåst på OsloMet avdeling Kjeller. Deltakerne fikk med seg en kopi av informasjonsskrivet i etterkant av intervjuene om det var ønskelig.

4 RESULTATER

I dette kapittelet vil resultatene fra den tematiske analysen av datamaterialet presenteres i form av tekst og tabeller. Først presenteres bakgrunnsinformasjon om deltakende klubber og foreldre, organisering, mattilbud og erfaringer med dette, samt deltakernes oppfatninger av hva som er sunt. Deretter beskrives hovedtemaene fra den tematiske analysen om faktorer som kan fremme eller vanskeliggjøre et sunt mattilbud, samt utprøvde og foreslåtte tiltak for å fremme et sunt mattilbud. For å tydeliggjøre deltakernes utsagn er disse skrevet i kursiv.

4.1 Bakgrunnsinformasjon om klubber og deltakere

Tabell 2 viser en anonymisert oversikt over deltakende håndballklubber og foreldre, samt fordelingen av menn og kvinner. Klubbene ble inkludert basert på ulik lokasjon i Oslo og var av varierende størrelse i forhold til antall medlemmer. Størrelsen på klubbene er kategorisert etter antall håndballaktive barn; liten (<100 medlemmer), mellomstor (100-200 medlemmer) eller stor (>200 medlemmer). Klubbenes kiosker hadde varierende åpningstider, fra hver helg til en helg iblant, avhengig av når det var satt opp kamper i hall. I 4 klubber ble det gjennomført intervju med én nøkkelperson fra klubbledelse, hvor alle hadde kioskansvar. I én klubb ble det gjennomført intervjuer med to personer fra klubbledelsen, én kioskansvarlig og én daglig leder. 4 fokusgruppeintervjuer ble gjennomført med 4 foreldre per klubb, og ett ble gjennomført med 5 foreldre. Foreldre som deltok i fokusgruppeintervju hadde 1-2 håndballaktive barn mellom 6-12 år i sine respektive klubber. Totalt endte studien opp med 11 intervjuer, hvorav 6 individuelle intervjuer og 5 fokusgruppeintervjuer. Individuelle intervjuer hadde en varighet fra ca. 16 minutter til ca. 35 minutter. Fokusgruppeintervjuene hadde en varighet fra ca. 19 minutter til ca. 34 minutter.

Tabell 2: Oversikt over deltakende klubber og foreldre i studien

Klubb	Klubbstørrelse	Region i Oslo	Deltakere fra klubbledelse	Deltakende foreldre
1	Mellomstor	Øst	1 kvinne	4 kvinner
2	Liten	Sør	1 kvinne	4 kvinner 1 mann
3	Stor	Vest	2 kvinner	3 kvinner 1 mann
4	Stor	Sør	1 mann	3 kvinner 1 mann
5	Mellomstor	Øst	1 kvinne	4 kvinner

4.2 Mattilbudet i egen klubb

4.2.1 Organisering av mattilbudet

I alle klubbene var det kioskansvarlig som hadde ansvaret for alle innkjøp til kioskdirften. De oppga at de i hovedsak kjøpte inn pølser, toast, brus og vann, sjokolader og smoothie for salg i kiosken. Det var også felles for alle klubbene at kiosken var dugnadsbasert, hvor ansvaret rullerte blant foreldrene. Foreldre tok med vaffelrøre og kaker for salg i kiosken, samt at de stekte vafler, varmet pølser, laget toast og traktet kaffe. Kioskansvarlig i klubb 5 fremstilte det på denne måten:

Det er foreldrebasert ja, så de kommer her en times tid før og begynner og ordne i stand, trakter kaffe, kikker over hver... Og kanskje lager i stand da, noe toast, noe vafler og sånt noe, så alt er klart

- Kioskansvarlig, klubb 5

Generelt sett opplevde klubbledelse og foreldre at matutvalget i kiosk var større ved cup og arrangementer enn til vanlig ved seriekamper. På større arrangementer var ofte mattilbudet mer variert og det ble tilbudt sunnere alternativer, som for eksempel påsmurte rundstykker og oppkuttet frukt. Slik opplevde kioskansvarlig i klubb 2 det:

Jo, til store arrangementer så har vi jo mye mer frukt, altså hvis du skal ha cuper, en cup da, en helg eller dag, så kjøper du jo inn masse frukt og lager masse fruktskåler,

vi kjøper inn disse smoothiene, som er det sunnere alternativet, men ellers er det bare sånn at hver forelder baker kaker og så tar vi det som er...

- Kioskansvarlig, klubb 2

Det var også et bredere tilbud av varmretter, som supper og hamburgerer, under større arrangementer. Noen klubber oppga at de tilberedte dette selv, mens andre klubber bestilte maten fra catering og fikk den levert. I klubb 1 fortalte foreldrene at de hadde samarbeidet med to andre klubber om å tilberede mat ved store arrangementer. De samlet seg da på et stort kjøkken i den ene klubben og smurte bagetter, kuttet opp frukt og laget hamburgere. I de ulike hallene, hvor kampene pågikk, kunne foreldre i kiosk ringe til kjøkkenet og etterspørre den maten de trengte, så fikk de det levert til kioskene.

Nøkkelpersoner fra klubbledelse hadde erfart at det var mulig å tilby et større utvalg og sunnere alternativer i kiosk under cuper og arrangementer fordi det da var et større publikum og mer kiosksalg. Til vanlig, under enkeltkamper, var det færre besøkende og kioskansvarlige uttrykte at de da var avhengig av at det som ble tilbudt i kiosken faktisk solgte:

[...] og på idrettsarrangement så er det jo mer, kanskje størrelsen på, på det som skjer en helg som avgjør hvor mye vi tilbyr og hvor bredt tilbud vi har, mer enn noe annet

- Kioskansvarlig, klubb 4

4.2.2 Erfaringer med mattilbudet

Både klubbledelse og foreldre erfarte at det var vafler, kaffe og kake det ble kjøpt mest av i kiosk, men at det i stor grad også ble solgt pølser, nudler, toast, smoothie og sjokolade. Kioskutvalget ble opplevd som likt i ulike haller og både kioskansvarlige og foreldre erfarte at det generelt sett var lite sunn mat som ble tilbudt. Det var en gjennomgående oppfatning at vaffel ble assosiert med hallkiosker, slik daglig leder i klubb 3 uttrykte:

Ja, det er jo... Håndballen har jo blitt kjent for vaffel. Og det synes jeg kanskje er litt trist, eh, det har blitt en sånn greie med håndball og vaffellukt, ja. Så vafler selges det mye av

- Daglig leder, klubb 3

Nøkkelpersoner fra klubbledelse oppfattet at foreldre og barn opplevde kiosktilbudet i egen klubb som nokså tilfredsstillende, og hadde ikke fått noen kommentarer på manglende utvalg. Foreldre oppga samtidig at de erfarte kioskutvalget i egen klubb som dårlig og begrenset, med mye usunne matvarer. Det var også fremtredende at foreldrene ønsket et tilbud om sunne matvarer i kiosken. En felles erfaring blant klubbledelse og foreldre var at foreldre tok med matpakke til barna når det ble spilt flere kamper eller cup. Foreldrene begrunnet dette med at de ikke opplevde mattilbudet i kiosk som tilfredsstillende ved lengre opphold i hall, slik det kom frem blant foreldre i klubb 1:

Det har alltid vært slik at de har fått beskjed om å ta med seg matpakke og frukt [...] av trenerne, av oss, lagledere, fordi vi vet at det er dårlig utvalg her

- Fokusgruppeintervju, informant 3, klubb 1

Både klubbledelse og foreldre fortalte at kioskutvalget tok lite hensyn til matallergier, intoleranser og religion. Et unntak var at kioskansvarlig i klubb 4 oppga at han kjøpte inn halalpølser til kiosken, da klubben ligger i et flerkulturelt område:

Eh..... Nei, ikke sånn annet at når jeg kjøper inn pølser så kjøper jeg inn halalpølser, fordi at det er mye... Rett og slett fordi vi er i et område hvor veldig mange... Eh... er muslimske... Eh... Eller så skal jeg jo... Er det ikke sånn bredt spekter av ulike produkter innenfor ulike områder, det er det ikke

- Kioskansvarlig, klubb 4

4.2.3 Oppfatning av hva som er sunt

Selv om oppfatninger rundt hva som er sunt ikke var et tema i intervjuguiden, kom det likevel frem tanker om dette i de fleste intervjuene. Det var usikkerhet knyttet til hva som anses som sunt og ikke, også i tilknytning til spesifikke matvarer. Dette uttrykte kioskansvarlig i klubb 3:

Jo, også må jeg si at vi har smoothie da! Jeg vet ikke om det er veldig sunt, men det er kanskje et sunnere alternativ enn brus?

- Kioskansvarlig, klubb 3

4.3 Faktorer og tiltak som kan påvirke mattilbudet på idrettsarenaen

Gjennom den tematiske analysen fremkom det fire hovedtemaer (Tabell 3) som beskriver 1) faktorer som fremmer et sunt mattilbud på idrettsarenaen, 2) faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen, 3) erfaringer med tiltak for å fremme et sunnere mattilbud på idrettsarenaen og 4) forslag til tiltak for et sunnere mattilbud på idrettsarenaen. Disse hovedtemaene ble identifisert på bakgrunn av problemstilling og etter gjennomgang av datamaterialet og koding av dette.

Tabell 3: Oversikt over hovedtemaer og sentrale subtemaer fra analysen

Hovedtema	Faktorer som fremmer et sunt mattilbud på IA*	Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på IA	Erfaringer med tiltak for å fremme et sunt mattilbud på IA	Forslag til tiltak for et sunnere mattilbud på IA
Subtema	Klubbledelse og foreldre ønsker et sunnere og mer variert matutvalg	Sunne produkter oppleves som mindre holdbare	Få utprøvde tiltak for å få et sunnere mattilbud i kioskene	Retningslinjer for sunn matservering på IA
	Foreldre har til dels positive erfaringer med å påvirke mattilbudet i kiosk	Opplever mindre salg av sunne produkter	Begre med oppkuttet frukt selger dårlig	Samarbeid med aktører
	Trenere har fokus på matinntak i forbindelse med kamp	Redusert fortjeneste og høyere pris på sunnere matvarer	Usikkerhet rundt effekten av plakater	Returordning og matlevering
	Eldre barns bevissthet om sunn mat	Dårlige kioskfasiliteter		Sunnere alternativer til det som allerede tilbys
		Sunn mat innebærer mer tilberedning		
		Kioskmat oppleves som “hyggemat”		
		Mat fra kiosken brukes ofte som belønning/trøst til barna		

* Idrettsarenaen forkortet som IA

4.3.1 Faktorer som fremmer et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Både klubbledelse og foreldre ga inntrykk av at de ønsket et sunt kosthold for barna og et sunnere og mer variert mattilbud på idrettsarenaen. Daglig leder i klubb 3 viste til viktigheten av å gjøre mattilbudet i kiosk sunnere for barna:

Og det tror jeg faktisk at veldig mange vil, for vi vil jo bare barna vel alle sammen, som driver så mye med barn, vi ønsker dem alt godt og da bør vi jo ha gjort noe med den delen også

- Daglig leder, klubb 3

Foreldrene uttrykte et ønske om et sunnere og mer variert matutvalg i kiosk, ikke bare for barna sin skyld, men også for foreldrene selv som publikum. Enkelte foreldre mente også at det ikke skulle så mye til for å gjøre mattilbudet i kiosk sunnere, og at både barn og foreldre ville være åpne for endringer i hva som ble tilbudt. Kioskansvarlige uttrykte på sin side at de var positive til å prøve ut nye tilbud og gjøre endringer for et sunnere matutvalg i kiosken. Samtidig trodde de at foreldrene ønsket at barna skulle velge de sunnere alternativene, men var usikre på om det var dette barna ville velge om de fikk bestemme selv.

Flere foreldre påpekte at sunn mat ble forbundet med idrett og det å være aktiv, og at klubbene derfor burde ha en sunn profil. Klubbledelse på sin side ville gjerne fremme et sunt matutvalg i sin kiosk og fronte en sunn profil i klubben. Foreldrene opplevde at de til en viss grad kunne påvirke innkjøp og utvalg av matvarer i kiosk. I klubb 5 var foreldrene enige om at dersom de engasjerte seg, hadde de muligheten til å påvirke mattilbudet. Informant 3 i klubb 2 hadde erfart at foreldrene selv fikk bestemme hva de medbragte for salg i kiosken. Samtidig uttrykte informant 4 under fokusgruppeintervjuet i klubb 3 at hun hadde forsøkt å påvirke mattilbudet, men at hun ikke fikk gjennomslag:

*I og med at jeg har hallansvar, så snakker jeg mye med hun som har kioskansvaret og prøver å si sånn: «Trenger vi all den sjokoladen? Kan vi bytte ut?» «Nei, det er så god fortjeneste, nei, sånn og sånn og sånn og sånn er det». Ferdig snakket. Og da tenker jeg at jeg orker ikke å ta alle kamper. Og jeg er helt enig med *nevner navn*, det er jo bare... Det er det vi spiser hele året som er det viktigste, ikke den sjokoladen der. Men jeg bare tenker at det ikke er nødvendig at vi blir fristet på alt hele tiden!*

- Fokusgruppeintervju, informant 4, klubb 3

Foreldrene i klubb 1 og 4 oppga at de forsøkte å påvirke barnas matinntak positivt, ved at foreldrene innad i laget snakket høyt om, og ble enige om, hvilken mat barna burde innta i forbindelse med håndballkamper. Dette gjorde at foreldre og barna medbrakte matpakke og unnlot å handle i kiosk før og mellom kamper. Både foreldre og klubbledelse erfarte samtidig at det var fokus fra trenerne på matinntak før og etter kamp, og at de oppfordret barna til å ha med matpakke i stedet for å kjøpe kioskvarer. Dette uttrykte blant annet kioskansvarlig i klubb 1:

De vet jo at de ikke kan gå i kiosken og kjøpe noe mellom kamper, hvis de har flere kamper, og de vet hva de får lov til å spise og sånne ting. For de har et veldig fokus på hva som er greit å spise og ikke, og de får ikke lov å gå og kjøpe noe godteri eller noe sånt da...

- Kioskansvarlig, klubb 1

Både foreldre og klubbledelse opplevde at de eldre barna gjorde sunnere matvalg og var mer bevisste på å få i seg riktig mat. Flere foreldre og kioskansvarlige mente at jo eldre barna ble, jo større forståelse for og mer erfaring hadde de med at sunn mat gir energi til trening og kamp. Foreldrene opplevde også mindre mas om handel i kiosken fra de eldre barna, mens de yngre barna etterspurte brus, sjokolade, kake og andre søtsaker. Dette ble blant annet uttrykt i fokusgruppeintervju i klubb 5:

Ja, og jeg vet jo kanskje ikke om de mindre jentene er så opptatt av det, de er som sagt veldig opptatt av å få deres brus- og godisdose, men jeg tenker at de litt eldre jentene er... Altså når de kommer opp i den der 13-14-årsalder, de er opptatt av å spise sunt

- Fokusgruppeintervju, informant 2, klubb 5

4.3.2 Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Kioskansvarlige syntes det var vanskelig å vite hvilke matvarer og hvor mye som skulle kjøpes inn, og både foreldre og klubbledelse opplevde at det var utfordrende å forutse hvor mye som skulle tilberedes i forhold til hva som faktisk blir solgt. Følgende sitat fra kioskansvarlig i klubb 3 viser til dette:

Fordi noen dager så kan vi selge 20 toast og en pølse, og så kan det være motsatt helgen etterpå. Eller det kan være ingenting. Så... Ja... Jeg har ikke helt klart å finne fasiten på det, faktisk. Så... Derfor er vi veldig strenge med alle rundt og liksom... Ikke legg i 30 pølser... Ikke smør opp 10 toaster liksom... Smør etter behov, legg etter behov

- Kioskansvarlig, klubb 3

Samtidig ble holdbarhet trukket frem i samtlige intervjuer som en hovedutfordring i forhold til å kunne tilby sunne matvarer i kiosk. Slike matvarer ble ansett som varer med kort holdbarhet, og som derfor ikke egnet seg for kiosksalg med begrensede åpningstider. Enkelte klubber hadde åpen kiosk hver helg, mens andre klubber kun hadde åpent annenhver eller hver tredje helg. Dette medførte at klubbene var avhengig av å ha matvarer med lang holdbarhet, for å unngå svinn og tap av inntjening:

Så har vi kanskje cuper hver helg eller annenhver helg, eller kanskje noen ganger hver tredje helg... Så vi må jo ha ting med stor, eller lang, holdbarhet

- Kioskansvarlig, klubb 2

Mange foreldre og klubbledelser hadde opplevd at sunnere mat førte til mer matsvinn på grunn av mindre salg. Det ble samtidig påpekt at de sunne alternativene ikke ble valgt når de usunne alternativene preget utvalget. Klubbene hadde heller ingen muligheter for å returnere overskudd av mat og drikke. Kioskansvarlig i klubb 5 uttrykte seg om matsvinn:

[...] så det er klart at når det er litt færre tilskuere og færre folk, så er det mye avhengig av at det faktisk, eh, får solgt noe da, ellers blir det mye svinn, så det er det som er gjør oss litt sånn, kanskje litt tilbakeholdne på ting som det der, og det er ikke så enkelt å håndtere som det vi har nå da

- Kioskansvarlig, klubb 5

Redusert fortjeneste ble opplevd som en utfordring for å gjøre kioskutvalget sunnere av klubbledelse. Kiosken ble ansett som en viktig inntektskilde for klubbene, og det ble derfor

valgt å selge usunne matvarer, da disse ofte hadde høy fortjeneste og solgte bra. Dette gjenspeiler seg i intervjuet med daglig leder i klubb 3:

Nei, utfordringen er at vi går ned i fortjeneste da, altså, vi må bare finne noe vi skal lage som er sunnere som vi har samme inntjening på. Og så er det litt tidsmessig da, hvem som skal lage det, i forhold til hva det er da, ellers så ser jeg ingen utfordringer. Jeg hadde jo vært stolt jeg hvis klubben min hadde vært forbilde på, eh, både sunnere vaffler og å kutte ut kaker da, og hatt noe annet

- Daglig leder, klubb 3

Foreldrene opplevde samtidig at det var dyrere å kjøpe sunne matvarer enn usunne i kiosk. Enkelte deltakere fra ulike fokusgruppeintervjuer mente også at det ble en større kostnad for foreldrene å kjøpe inn rundstykker og pålegg eller ingredienser til en pastasalat, enn å lage en kake eller vaffelrøre ved kioskdugnad.

En annen fremtredende faktor som vanskeliggjorde et sunt mattilbud i kiosk, var dårlige kioskfasiliteter. Enkle kjøkkenfasiliteter som kjøleskap, frys, kaffetrakter, vaffeljern, toastjern og vannkoker gikk igjen i de fleste klubbene. Ingen av kioskene hadde komfyr eller mikrobølgeovn til oppvarming av mat. Det opplevdes at dette var begrensende for hva som var mulig å tilberede. I klubb 5 var kioskfasilitetene særlig utfordrende:

Jeg vet ikke om noen har nøkkel sånn vi kan se der ute, men det er jo nærmest bare en benkeplate men en sånn... Du løfter opp en skjerm også er det åpent med en benk bak der det er kaffetrakter, og ikke noe annet. Også er det kjøleskap under. Det er ikke noe vask der, så hvis man skal ha vann, altså... Man må ned i en forferdelig garderobe under her for å hente vann og så videre... Det er ikke et noe sted å lage mat, det er ikke.... Det er sånn i grenseland at man kanskje får lov til å i det hele tatt servere mat her da

- Fokusgruppeintervju, informant 4, klubb 5

Ingen av deltakerne opplevde at kioskfasilitetene i deres klubber var tilfredsstillende for å kunne tilberede sunn mat. Foreldre og kioskansvarlige mente videre at det hadde vært mulig å lage sunn mat i de fleste hallkioskene, dersom kjøkkenfasilitetene hadde vært bedre. Komfyr ble av flere trukket frem som en fasilitet som var savnet for å eksempel kunne varme

rundstykker eller lage enkle supper. Enkelte hadde erfart mer tilrettelagte kioskfasiliteter i andre haller:

*Ser jo sånn som på *nevner klubb*, som har den kjempestore kiosken, som har liksom en hel svær... Det er jo et helt kjøkken, eller kantineområde på en måte. Der... De kan jo tilby noe helt annet, og der kan du jo gå og velge hva du vil ha og sånne ting. Men sånn som her, hvor det bare er en liten luke, så er det... Det blir noe helt annet da*

- Fokusgruppeintervju, informant 2, klubb 4

Klubbledelse og foreldre i klubb 3 og foreldre i klubb 4 pekte også på at tilberedning av mat i større grad ville kreve tillatelser for matproduksjon fra Mattilsynet. De erfarte at sunn mat ofte innebar mer tilberedning og at dette derfor var en utfordring å tilby i kiosk. Både blant foreldre og klubbledelse var den en oppfatning om at kioskarbeidet måtte være enkelt og ikke kreve for mye tid og ressurser. Det var utbredt med ferdig smoothie på flasker i kioskene og foreldre i klubb 3 begrunnet dette med at de ikke kunne lage smoothie selv i kiosken. Dette ble ansett som matproduksjon, noe de ikke hadde tillatelse til. Vafler og toast ble imidlertid varmebehandlet der og da og ble derfor oppfattet som lovlig.

Både blant klubbledelse og foreldre fremkom det holdninger som kunne vanskeliggjøre et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Det var en gjentagende oppfatning blant både klubbledelse og foreldrene at hva som kjøpes i hallkioskene på helgebasis ikke var det som avgjorde om kostholdet var sunt. De mente heller at matinntaket ellers i ukedagene var av betydning, og at det var viktig å ikke være hysteriske rundt barnas inntak av usunne matvarer i helger. Barnas dårlige spisevaner i idrettssammenheng var ikke problematisk, og ble begrunnet med at barna var fysisk aktive. En forelder i klubb 3 uttrykte seg om dette:

Jeg tror det gjelder å ha et pragmatisk forhold til det – når folk er aktive... Barna er aktive, så om de spiser en sjokolade i ny og ne, det spiller ingen rolle. Eller litt potetgull eller... [...] Ikke bli hysterisk for det kan slå ut helt andre veien. Hvis det er håndballkamp én gang i uka da, det er jo ikke der plattformen blir lagt for en god... Et godt og sunt kosthold. Det er jo hverdagen som... Som er det viktigste

- Fokusgruppeintervju, informant 1, klubb 3

Flere foreldre fortalte om hvilken betydning hallkiosker hadde for det sosiale dem imellom. Kioskene opplevdes for noen som vel så viktig for foreldrene, som for barna. Dette fordi den ble forbundet med kafé og en kosestund for foreldrene når barna spilte kamp. Kioskmaten ble derfor ansett som «hyggemat» og noe både foreldre og barn unnet seg når de var i hall. Matvarer som ble forbundet med kos, og som ikke ble spist ellers i uken, ble ofte valgt. Samtidig fremstod kiosken som viktig for stemningen i hallen. Informant i fokusgruppeintervju i klubb 4 uttrykker dette:

Jo, men det, altså, det er hele settingen, det er liksom, det er kampdag, det er litt fest og sånn, man er sammen med liksom laget sitt, om vi vinner eller taper, det er hele den settingen der, og da er det liksom og sitte der og bare...

- Fokusgruppeintervju, informant 2, klubb 4

Flere foreldre og informanter fra klubbledelser påpekte at kioskmat ofte ble brukt som belønning eller trøst til barna i hallen. De opplevde at barna hadde en forventning om å få kjøpe noe i kiosk etter kamp, og at det da var usunne matvarer, som kaker og boller, som ble foretrukket. Slik opplevde kioskansvarlig i klubb 4 det:

Jeg har jo en følelse av at for veldig mange, både barn og voksne, så blir også idrettsarenaen enn sånn, litt sånn, gladstund, hvor også man skal belønnes etter å ha gjerne spilt en kamp, og to og tre, eh... Og at det man får er basert på noe man vanligvis ikke får, altså at det man handler på idrettsarenaen også blir en belønning da, for en god innsats

- Kioskansvarlig, klubb 4

4.3.3 Erfaringer med tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Det fremkom av intervjuene at ingen av klubbene i noen særlig grad hadde prøvd ut eller iverksatt tiltak for å oppnå et sunnere mattilbud i sine kiosker. I klubb 3 hadde klubbledelse hatt møter om ønsket om å tilby et sunnere mattilbud, men uten at dette hadde resultert i større endringer i mattilbudet. Alle klubbene hadde forsøkt å selge bokser med oppkuttet frukt og grønnsaker, men med varierende salg. Foruten på cup, var erfaringene vært at disse solgte dårlig og at mye av frukten ble svinn, slik som i klubb 2:

Men vi har... Som jeg sa i stad, vi har jo prøvd litt mer å selge hele frukter, fruktbegeer og sånne ting. Når vi har store cuper, så selger vi litegrann, men ellers så blir det så mye svinn at vi kan ikke kjøpe inn disse agurkgreiene og paprikagreiene og lage fruktbegre, for da blir alt kastet

- Fokusgruppeintervju, informant 5, klubb 2

Kioskansvarlig i klubb 3 fortalte at hun hadde prøvd å lage fargerike og delikate frukt- og grønnsaksbegre, som ble satt frem i kioskvindu sammen med plakater fra leverandør. Dette ble gjort for å fremme salget av frukt og grønt, men hun erfarte at det likevel ikke var dette publikum ønsket å kjøpe:

Nei... Eh, vi har en, vi har en... Vi har jo fått plakater fra Bama, ikke sant, med bilder av begre, og så setter vi alltid et beger frem i kioskvinduet slik at man kan se det. Og jeg er litt sånn... Når jeg velger å lage det da, så tar jeg gjerne med minigulerøtter og druer og bananer, og... så jeg prøver å lage det fargerikt og fint da, at ikke bare er kjempebanan og fire eplebiter liksom. Jeg er veldig sånn personlig, at det skal se delikat ut. Men... Men, det er vanskelig det der altså. Det er ikke det de har mest lyst på

- Kioskansvarlig, klubb 3

4.3.4 Forslag til tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Flere ulike forslag til tiltak for et sunnere mattilbud på idrettsarenaen ble foreslått av både klubbledelse og foreldre. Gjentakende i alle klubbene var forslaget om felles regler for matsservering på idrettsarenaen, utviklet av for eksempel Norges idrettsforbund eller Håndballforbundet. På klubbnivå var det ønskelig med materiell som setter rammer for hva som skal tilbys i kiosk, samt veiledning som oppmuntrer og inspirerer foreldrene til å lage sunnere mat. Ingen av klubbene hadde veiledningsmateriell for hva som skulle tilberedes og tilbys i kiosk, annet enn praktiske instruksjoner for kioskdugnad.

Det var et ønske blant klubbledelse og foreldre med en klarere fordeling av ansvar for matsservering på idrettsarenaen. Som en del av intervjuguiden ble klubbledelse og foreldre spurt om hvem de mente burde ta dette ansvaret. Her var det delte oppfatninger. Foreldrene

mente at både de selv og klubben hadde et ansvar. Samtidig påpekte flere at Håndballforbundet eller Idrettsforbundet burde ha et overordnet ansvar og formidle generelle anbefalinger og retningslinjer for matsservering på idrettsarenaen. Kioskansvarlige mente at klubbledelsene måtte ta ansvar for å fremme et sunt mattilbud i kiosk. Det ble blant annet begrunnet med at klubbene hadde ulike forutsetninger og muligheter for kiosksalg. Kioskansvarlig i klubb 3 syntes også at produsenter hadde et ansvar, i forhold til å produsere matvarer som egner seg for salg i kiosk. I klubb 1 mente kioskansvarlig at foreldrene var ansvarlige for egne barns matinntak, selv om klubben burde sette retningslinjer for hva som tilbys i egen kiosk:

Jeg tenker jo at det ikke er idrettsarenaen sin jobb, jeg tenker jo at det er foreldrene sin og da, hehe, og lære ungene til hva som er greit og... Nei, men jeg tenker jo at det må være klubben som setter en linje for hva de vil selge, i, i sin, i sin kiosk, tenker jeg

- Kioskansvarlig, klubb 1

Foreldre og klubbledelse ønsket også et samarbeid mellom idrettsklubber og aktører, som for eksempel dagligvarekjeder, matvareprodusenter eller idrettsforbund. Flere klubber etterlyste en returordning, hvor klubbene kunne levere tilbake produkter som ikke ble solgt, enten til butikker eller tilbake til aktør. Matlevering, enten direkte til idrettshallene eller til nærmeste matbutikk, var også et forslag som ble nevnt. Sunnere alternativer til utvalget som allerede tilbys i kiosken, som for eksempel en sunnere vaffeloppskrift, ble foreslått i flere av intervjuene. Videre ønsket foreldrene og klubbledelse konkrete forslag for hva som kunne blitt solgt som et alternativ til den usunne maten. Pastasalat, påsmurte rundstykker, grove vafler, oppkuttet frukt, sjokolademelk og havregrynsgrøt ble foreslått som sunnere alternativer som kunne blitt tilbudt i deres hallkiosker.

Nei, jeg tror at hvis du skal endre dette generelt for hele, kall det håndballen da, så må det komme noen retningslinjer. Da kunne jo for eksempel Håndballforbundet laget liksom, eh, her er anbefalinger på kiosk, med den vaffelrøren og med det... Og så implementert det, tatt det opp på de forskjellige samlingene og sånn som Håndballforbundet har da

- Fokusgruppeintervju, informant 1, klubb 3

4.3.5 Motivasjon for å delta i studien

Alle deltakere ble på slutten av intervjuet spurt om deres motivasjon for å delta i studien. Nysgjerrighet til studien og interesse for et sunnere mattilbud i kiosken ble oppgitt som motivasjon for å delta, både av klubbledelse og foreldre:

Jeg synes at det er spennende at dere ser på det, og ser hva som finnes, hva som er mulig å gjøre og sånt noe. Om det er en generell greie, hvilke utfordringer som ligger der, hvilke muligheter som ligger der. Så, synes jeg det er veldig interessant at dere prøver å se på det

- Kioskansvarlig, klubb 4

Først når jeg hørte om det så tenkte jeg: Yes, nå kan vi gjøre noe med det utvalget vi har. Gjøre det litt mer sunnere

- Fokusgruppeintervju, informant 3, klubb 1

Det å finne løsninger på hvordan klubbene kunne gjøre mattilbudet i egen kiosken sin sunnere fremkom også som en motivasjon for å delta i studien, særlig blant kioskansvarlige. Dette uttrykte kioskansvarlig i klubb 3:

Fordi jeg er også interessert i at, eh, at det skal være et tilbud til sunne matvaner, eh... Nei, så synes jeg det er spennende å kanskje... Og... Hvordan kan vi løse dette? Fordi, hvordan kan jeg som da har den kjipe kiosken der... Klare å løse det liksom?

- Kioskansvarlig, klubb 3

5 DISKUSJON

5.1 Metodediskusjon

Det var vanskelig å finne en egnet teoretisk modell for tolkning av resultater i denne studien. Dette fordi det finnes lite forskning på aktuelt tema fra før. Det ble vurdert om «Analysis Grid for Environments Linked to Obesity» [ANGELO] kunne benyttes. ANGELO er et rammeverk som er utviklet for å forstå fedmefremmende miljø, og for å kunne brukes som et praktisk verktøy for å prioritere intervensjoner eller forskningsområder (Swinburn, Egger & Raza, 1999). I løpet av analyseprosessen ble modellen likevel ansett som lite hensiktsmessig for denne studien, siden det ble identifisert faktorer som ikke kunne knyttes opp til et fedmefremmende miljø ifølge ANGELO.

5.1.1 Forskningsmetode

Individuelle intervjuer med klubbledelse og fokusgruppeintervjuer med foreldre ble valgt da de ble ansett som de mest hensiktsmessige datainnsamlingsmetodene for å belyse problemstillingen. Bruk av individuelle intervjuer med nøkkelpersoner fra klubbledelsene, gjorde at vi fikk utforske kioskansvarlige sine personlige synspunkter på mat på idrettsarenaen og hvilke faktorer som påvirker hvilket mattilbud som tilbys.

Deltakerne i fokusgruppeintervjuene ga respons på hverandres synspunkter, slik at vi fikk kjennskap til variasjoner i holdninger til mattilbudet på idrettsarenaen. Samtidig kan det være at de synspunktene som var mest fremtredende ble fremmet i samtalen. Ifølge Thagaard (2018, s. 92) kan personer med motstridende meninger vegre seg for å formidle dem i gruppe. Som moderatorer forsøkte vi å oppmuntre alle til å delta i samtalen, men det kan likevel være at deltakerne ikke fikk ytret sine meninger på samme måte som i et individuelt intervju.

Fra tidligere hadde vi noe erfaring som intervjuer i individuelle intervjuer, men ingen erfaring som moderatorer i fokusgruppeintervju. Gode intervju kvalifikasjoner bidrar ifølge Kvale & Brinkmann (2015, s. 197) til intervjuer som frembringer rikholdig kunnskap og som skaper en positiv intervjusituasjon for deltakerne. Det kan derfor tenkes at innsamlet data bar noe preg av manglende intervjuerfaring, noe som kan ha ført til at informasjonen vi innhentet ikke var like innholdsrik, som ved en erfaren forsker som moderator.

5.1.2 Utvalg

Forskergruppen hadde på forhånd sett for seg at ca. fire klubber kunne være et tilstrekkelig utvalg for å belyse problemstillingen. Ytterligere én klubb ble rekruttert, da klubben uttrykte et ønske om å delta. Med de fem klubbene opplevde vi at vi hadde nådd et metningspunkt. Det vil si at ytterligere datainnsamling ikke tilførte ny kunnskap eller forståelse (Thagaard, 2018, s. 59). Omfanget av masteroppgaven var også sentralt i forhold til antall rekrutterte klubber. Da intervjuene produserte mye datamateriale og analysearbeidet var tid- og ressurskrevende, satte dette begrensinger for størrelsen på utvalget. Det var likevel viktigere at utvalget hadde god informasjonsstyrke, enn å basere omfanget på en bestemt utvalgsstørrelse. Ved å inkludere klubber av varierende størrelse og lokasjon, var det mulig å utforske hvilken betydning dette kunne ha for matutvalget som tilbys. Dette så likevel ikke ut til å spille en rolle, da mattilbudet i hovedsak var likt i alle de rekrutterte klubbene. Det var likevel gjentagende i flere av intervjuene at deltakerne viste til at spesielt én stor klubb hadde oftere åpent, bedre fasiliteter og et større utvalg. Det kan derfor tenkes at klubbstørrelse kan ha noe å si for hva som tilbys av mat og drikke.

Fire til fem foreldre per fokusgruppeintervju ble opplevd å være tilstrekkelig for datainnsamlingen. I fokusgruppeintervju med fem deltakere kom det ikke frem nevneverdig mer eller ny informasjon, i forhold til intervjuer med fire deltakere. Vi fant det derfor ikke hensiktsmessig å rekruttere flere deltakere i påfølgende fokusgrupper. Videre var fire til fem deltakere et passende antall å håndtere for moderator.

I én av klubbene ble det gjennomført et fokusgruppeintervju med fem foreldre. Én av disse var kioskansvarlig i samme klubb, og stilte også opp på individuelt intervju basert på denne rollen. Dette var ikke planlagt, men kioskansvarlig ville svært gjerne også delta som forelder. Dette kan ha ført til at de andre foreldrene i fokusgruppeintervjuet holdt tilbake informasjon eller ikke var helt ærlige, da dette kunne virke ubehagelig for forelderen som var kioskansvarlig i samme klubb. Det kan også tenkes at denne forelderen hadde et litt annet syn på temaet enn de andre foreldrene. Samtidig var kioskansvarlig veldig tydelig på at hun skulle delta i rollen som forelder under fokusgruppeintervjuet. Vi opplevde samtidig at kioskansvarlig og de andre foreldrene kjente hverandre godt, noe som kan ha virket positivt på stemningen og åpenheten i gruppen. I én klubb ble det også gjennomført et individuelt intervju med daglig leder, som ble rekruttert i hall. Dette fordi denne personen gjerne ville bidra til studien og hadde lang erfaring fra hall og klubbledelsesverv, både som spiller, trener

og daglig leder i klubben. Valget om å inkludere daglig leder ble basert på at denne personen ville berike datamaterialet ytterligere.

Det ble av flere grunner valgt å ikke intervju barna i denne studien. Foreldre bestemmer i stor grad barnas matinntak, ved at de styrer hvilken mat barna har tilgang på og tar matvalg på vegne av dem (ref. kapittel 2.2). Videre kunne foreldrene fortelle om deres erfaringer med matservering og fasiliteter i kiosk, på bakgrunn av dugnadsarbeid i egen klubb. Intervjuer med barn ville også vært mer omfattende å gjennomføre, av hensyn til etiske aspekter ved det å inkludere barn i forskningsarbeid, samt det rent praktiske ved gjennomføring.

5.1.3 Rekruttering av deltakere

Alle de individuelle intervjuene med kioskansvarlige og de fleste fokusgruppeintervjuene var avtalt på forhånd. Likevel rekrutterte vi foreldre til fokusgrupper direkte i hall i to av klubbene. Foreldrene som ble rekruttert direkte i hall møtte helt uforberedt til intervju, og hadde ikke rukket å gjøre seg opp noen tanker på forhånd. Det kan tenkes at dette kan ha virket positivt for studien, da de ikke hadde diskutert seg imellom på forhånd og dermed ikke var påvirket av andres meninger. Derfor kan det antas at disse intervjuene bar mer preg av spontane tanker og meninger. Samtidig var det nærliggende å tro at disse foreldrene også hadde en annen, eventuelt ingen foreliggende, motivasjon for å delta. På motsatt side kan det tenkes at forhåndsrekrutterte foreldre hadde et ønske om en interesse for å delta, og var mer forberedt til intervjuet. Ulik rekruttering av foreldre kan dermed ha bidratt til flere synspunkter i intervjuene.

Deltakernes egen motivasjon for å delta i denne studien kan ha påvirket resultatene.

Kioskansvarlige ble strategisk valgt, da vi antok at disse personene hadde mye kunnskap om mat på idrettsarenaen, og sannsynligvis også en interesse for det. Kioskansvarlige oppga at de håpet at studiedeltakelse skulle hjelpe dem å finne løsninger for et sunnere mattilbud i egen kiosk. Forhåndsrekrutterte foreldre ga i større grad uttrykk for at de ønsket å påvirke matutvalget i egen kiosk og syntes det var viktig med fokus på temaet. Foreldre som ble rekruttert i hall svarte at de var nysgjerrige på hva som skulle tas opp i intervjuet, samt at flere var opptatt av at det var viktig å få fortalte hva man mener. Ved gjennomføring av intervjuene opplevdes det at flere av foreldrene og kioskansvarlige fikk en økt motivasjon og inspirasjon til å gjøre mattilbudet sunnere i klubbens kiosk. Bare det å snakke om og

diskutere temaet gjorde at deltakerne ga uttrykk for at de i ettertid ønsket å gjøre endringer i kiosken mot et sunnere utvalg.

5.1.4 Forskernes rolle

Da vi både har erfart og lest om at mattilbudet på idrettsarenaen er preget av mye energirike og næringsfattige mat- og drikkevarer, var det ønskelig å finne ut om dette er tilfelle og eventuelt hvorfor. Samtidig kan forforståelsen, som påpekt av Dalland (2017, s. 58), ha bidratt til at vi gikk inn i prosjektet med et lukket sinn og ikke så det som faktisk fremkom av datamaterialet. Selv om det i praksis var umulig å legge egne synspunkter og antagelser helt til side, var det viktig å ha et bevisst forhold til egen forforståelse gjennom hele forskningsprosessen.

Det var viktig å skape en god kontakt med intervjudeltakerne og å etablere en tillitsvekkende intervjusituasjon. Ved at vi hadde egne erfaringer fra og kjennskap til idrett, var det enklere å få kontakt med deltakerne. Vi opptrådte uformelt, viste interesse og stilte spørsmål om klubben, området og hallen før selve intervjusituasjonen. Deltakerne, særlig klubbledelse, var opptatt av å fortelle om dette. Vi opplevde at dette bidro til en mer avslappet og uformell intervjusituasjon, hvor deltakerne var åpne for å dele deres erfaringer og meninger med oss.

Vår ernæringsfaglige bakgrunn kan ha ført til at klubbledelse og foreldre forsøkte å fremstille klubben og seg selv i et bedre lys enn hva som var tilfelle. Dette gjorde oss særlig bevisste på å presisere formålet med studien i innledningen til intervjuene, og understreke at vi ikke var ute etter å dømme noen.

5.1.5 Utvikling og pilottesting av intervjuguide

En semistrukturert intervjuguide ble utformet for å sikre at temaer som var viktige for problemstillingen ble belyst. Slik ble intervjuene temamessig omtrent like, samt at det ikke satte en stopper for at deltakerne fritt kunne ta opp temaer de selv syntes var viktige. En fordel med en semistrukturert intervjuguide er, ifølge Thagaard (2018, s. 91), at en kan følge med på hva intervjudeltakerne forteller og samtidig sørge for at temaene i intervjuguiden blir belyst. Spørsmålene kunne også tilpasses deltakernes svar underveis, samt at nye spørsmål kunne inkluderes. Etersom vi hadde lite intervjuerfaring fra før, ble intervjuguiden i

gjennomføringen av pilotintervjuene brukt nøye. Etter hvert som vi fikk erfaring som intervjuere og ble mer trygge i rollen som moderatorer, var det enklere å løsrives fra intervjuguiden og stille egne oppfølgingsspørsmål.

Vi opplevde at den åpne formuleringen av intervju spørsmålene bidro til at intervjudeltakerne ønsket å fortelle om sine erfaringer og synspunkter. Informantene stod da fritt med hensyn til hvordan de ønsket å besvare spørsmålene. Intervju spørsmålene oppfordret videre til beskrivelser og derfor ble spørreord som «hva» og «hvordan» brukt for å få en mest mulig spontan fremstilling.

5.1.6 Gjennomføring av intervjuer

Det var viktig å vurdere betydningen av hvor intervjuene skulle finne sted, da de fysiske rammene kan prege intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s. 100). Alle intervjuene ble gjennomført i forbindelse med håndballklubbens haller, hvor det ikke nødvendigvis var lukkede rom tilgjengelig. Dette førte til noe støy og uro rundt enkelte av intervjuene som følge av pågående trening eller kamp. Samtidig opplevde vi det som positivt å besøke hallene, for å blant annet se kioskfasiliteter og matvareutvalg, samt få et innblikk i hvordan kioskene driftes. Dette styrket også hva som ble meddelt under intervjuene.

Fordi foreldrene måtte være ferdig med intervjuene til barnas trening eller kamp var over, gjorde dette at det i to intervjuer var noe hast med å komme gjennom intervjuguiden. Disse intervjuene hadde dermed kortere varighet, men det var likevel ett fokusgruppeintervju som var kortere. Det er usikkert hvorfor individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer var av varierende lengde, men det kan tenkes at færre erfaringer med mat på idrettsarenaen kan være en årsak. Det var ingen sammenheng mellom varighet av de første gjennomførte intervjuene og senere intervjuer. På tross av at noen intervjuer hadde kortere varighet, opplevde vi at deltakerne i stor grad ga berikende og utfyllende svar på spørsmålene i intervjuguiden, og at dette ikke hadde betydning for studiens resultater.

5.1.7 Analyse av transkripter

Tematisk analyse ble valgt på bakgrunn av at det er en fleksibel og forholdsvis enkel metode å lære seg å bruke (Braun & Clarke, 2006). Samtidig påpeker Braun & Clark (2006) at en

vanlig ulempe med analysemetoden er at forskerne selv velger ut datamateriale som har betydning for problemstillingen. En induktiv tilnærming ble derfor brukt for å unngå forutbestemte hovedtemaer i analysen. Hovedtemaer ble basert på koder og subtemaer, slik at vi ikke overså koder som kunne ha betydning for resultatene. Det ble kodet bredt, slik at alle koder ble kategorisert, og få slettet. For å minimere at våre egne synspunkter ble gjeldene i analyseprosessen, ble det markert koder hver for oss, på papir og på PC. Deretter gikk vi sammen og ble enige om hvilke markeringer som skulle med som koder i analysen. Alle stegene i analysen ble gjort i samarbeid med veilederne. Løpende samarbeid med veilederne gjorde at flere personer tolket, diskuterte og ble enige gjennom hele analyseprosessen.

5.1.8 Studiens reliabilitet og validitet

Studiens reliabilitet er ivaretatt ved å beskrive fremgangsmåtene på en detaljert og konkret måte, for å gjøre forskningsprosessen transparent for utenforstående. I tillegg har vi diskutert metodiske beslutninger for å synliggjøre hvordan forskningsprosessen er blitt utformet. Veilederens deltakelse gjennom forskningsprosessen, fra design til analyse av resultater, kan også ha styrket reliabiliteten til studien.

Validiteten er styrket ved at det er brukt ulike intervju tilnærminger for datainnsamling, både individuelle intervjuer og fokusgruppeintervjuer. Det ble også rekruttert deltakere som befant seg i ulike roller, slik at vi fikk frem erfaringer med og muligheter for et sunt mattilbud på idrettsarenaen fra både foreldre og klubbledelse. En forklaring av de enkelte trinnene i analyseprosessen, samt kritisk gjennomgang av denne, av både oss og veiledere, er noe som også kan ha styrket studiens validitet. For å utdype poenger i resultatene, ble det benyttet direkte sitater fra intervjuene. Slik kan leser selv avgjøre hvorvidt sitatene støttet studiens funn. Selv om studiens validitet er forsøkt ivaretatt, er resultatene og hva som er fremhevet basert på egne tolkninger.

Da utvalget i studien kun bestod av håndballklubber fra ulike områder i Oslo, kan vi ikke si noe om hvilke erfaringer kioskansvarlige og foreldre i klubber fra andre deler av landet har med mattilbudet på idrettsarenaen. Resultatene fra prosjektet anses likevel å kunne være til nytte for andre hallidretter og idretter med kioskfasiliteter, slik som for eksempel fotball. Det er viktig å understreke at det kan være store forskjeller også mellom håndballklubber, blant annet når det gjelder størrelse, økonomi og organisering av mattilbud. Det kan være variasjoner i blant annet åpningstider og fasiliteter i kiosk, noe som kan påvirke hvilket

matutvalg ulike klubber kan tilby. Klubber med lengre åpningstider kan ha andre utfordringer med å tilby sunn mat, enn hva som fremkom av denne studien, hvor for eksempel holdbarhet var en vanskeliggjørende faktor. Samtidig oppfatter vi at matsservering på idrettsarenaen i Norge ofte er basert på frivillig arbeid av foreldre, noe som kan være et viktig fellestrekk. Dette skyldes at mattilbudet på idrettsarenaen ser ut til å i stor grad være avhengig av foreldre og ildsjeler. Selv om resultatene i studien ikke kan sies å være direkte overførbare til andre klubber i andre deler av landet eller til andre idretter, kan de likevel gi innsikt og kunnskap som kan anvendes i videre forskning om matsservering på flere typer idrettsarenaer.

5.2 Resultatdiskusjon

Resultatene i studien kan oppsummeres med at både klubbledelse og foreldre var positive til et sunnere mattilbud i kiosk. Samtidig opplevdes kortere holdbarhet på sunne matvarer, og dermed matsvinn og tap av fortjeneste, som vanskeliggjørende for et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Deltakerne beskrev at matutvalget i kiosk var preget av mye usunn mat, og at sunne matvarer ble solgt mindre av, samt hadde en høyere pris og lavere fortjeneste enn usunne matvarer. Dårlige kioskfasiliteter ble også trukket frem av mange som en faktor som gjorde det vanskelig å lage sunn mat i kiosk. Selv om foreldre ønsket et sunnere mattilbud, opplevdes usunn mat i kiosken som viktig for stemningen i hall. Usunn mat ble ofte brukt som belønning eller trøst til barna i forbindelse med kamper. Få deltakere hadde erfaringer med utprøvde tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Retningslinjer og ansvarsfordeling for matservering på idrettsarenaen og samarbeid med aktører var forslag til tiltak som ble nevnt.

5.2.1 Mattilbudet på idrettsarenaen

Klubbledelse og foreldre beskrev at matutvalget i egen kiosk i hovedsak bestod av usunne matvarer. I flere klubber erfarte klubbledelse og foreldre at det var vafler, kaffe og kake som det ble kjøpt mest av i kiosk, men at det i stor grad også ble solgt pølser, nudler, toast, smoothie og sjokolade. Dette tyder på at matutvalget i kiosk i liten grad samsvarer med Helsedirektoratets kostråd (Helsedirektoratet, 2014, s. 8). Det anbefales i stedet et variert kosthold bestående av grønnsaker, frukt og bær, grove kornprodukter og fisk. Dette er matvaregrupper som sjeldent ble nevnt av intervjudeltakerne. Kioskutvalget ble også opplevd som tilsvarende i andre håndballhaller, og erfaringene var at det generelt sett var få sunne matalternativer som ble tilbudt. Funnene støttes av flere internasjonale studier som viser til at usunne matvarer i økende grad er tilgjengelig og dominerer utvalget på idrettsarenaen (Kelly et al., 2010; Kelly et al., 2008; Naylor et al., 2010; Thomas et al., 2012).

En australsk studie av Kelly et al. (2008), gjennomført blant foreldre av idrettsaktive barn mellom 5-17 år, undersøkte barnas matinntak på idrettsarenaen. Thomas et al. (2012) studerte foreldre til basketballaktive barn mellom 6-13 år sine oppfatninger av matmiljøet på idrettsarenaen i Minneapolis, USA. Begge studiene viste at det hovedsakelig ble solgt usunn mat og drikke, som godteri, pizza, pølser, is og chips. Foreldrene opplevde usunn mat som

lett tilgjengelig og at matmiljøet på idrettsarenaen fremmet usunne matvaner (Kelly et al., 2008; Thomas et al., 2012). Lignende funn ses i studien av Naylor et al. (2010), hvor resultatene tilsa at matmiljøene på idretts- og fritidsarenaer i Canada ikke var særlig sunne. Pølser, fritert mat, juice, kaker og kjeks var matvarer som ofte ble tilbudt, mens grønnsaker og frukt i liten grad ble kjøpt.

5.2.2 Faktorer som fremmer et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Det fremkom av egen studie at foreldrene ønsket et sunnere og mer variert mattilbud på idrettsarenaen, både for barna og seg selv. En litteraturgjennomgang av Smith et al. (2017) fant at foreldre var bekymret for mangelen på sunn mat i idrettskiosker, og at både foreldre og barn så ut til å være positive til endringer for å bedre matutvalget. Lignende funn fant også Thomas & Irwin (2010), hvor publikum ga uttrykk for at de i stor grad savnet sunne matvarealternativer på idrettsarenaen. Samme studie fant også at alle driftsansvarlige var positive til å utbedre matutvalget i sine kiosker, og var interesserte i å vite hvilke sunne matvarer som ville selge (Thomas & Irwin, 2010). Dette gjenspeiler seg i egen studie, hvor kioskansvarlige generelt var positive til å gjøre endringer for et sunnere matutvalg i kiosken. Likevel opplevde flere foreldre at de ikke hadde mulighet til å påvirke mattilbudet i egen kiosk i en sunnere retning. Dette kan tyde på at fortjeneste fra usunne matvarer prioriteres over utvalg av sunne matvarer.

I denne studien oppga flere foreldre at de var opptatt av å snakke om matinntak i forbindelse med håndballkamper innad i laget, for å påvirke barnas matinntak positivt. Klubbledelse og foreldre erfarte også stort fokus fra trenernes side, som oppfordret til å ha med matpakke i hall og unngå kioskhandel før og mellom kamper. I en studie av Thomas et al. (2012) påpekte foreldrene at barna ser opp til trenerne og hører på deres forslag om matinntak, noe som gjør trenerne til viktige formidlere av sunn mat og drikke til barn. Barn lærer om mat, blant annet ved å observere hvilken spiseatferd andre rundt seg modellerer (Birch et al., 2007; Cruwys, Bevelander & Hermans, 2015). Derfor kan positiv rollemodellering, både av foreldre og trenere, bidra til et sunnere kosthold for barna. Det er dermed viktig at voksne velger sunnere alternativer, både for egen helse, men også fordi hva de spiser har innflytelse på barnas matinntak (Pearson, Biddle & Gorely, 2009).

Det fremstod som vanlig i alle klubbene at foreldre og barn hadde medbragt matpakke i hall. Hovedandelen av deltakerne i studiene av Thomas & Irwin (2010) og Olstad, Goonewardene,

McCargar & Raine (2015a) oppga også at de ofte tok med mat og drikke hjemmefra til idrettsarenaen. Dette i hovedsak på grunn av mangel på sunnere alternativer, men også dårlig utvalg og kostnader, ved matkjøp på idrettsarenaen. Medbragte matpakker bestod av sunnere mat og drikke, slik som vann, juice, frukt og grønnsaker. Den samme forskergruppen (Olstad, Goonewardene, McCargar & Raine) fant også i 2014 at det var vanlig med medbrakt matpakke til idrettsarenaen, og at mat kjøpt i kiosk var mer et supplement til matpakken. Det kan tenkes at utbredt bruk av matpakker blant publikum på idrettsarenaen indikerer et behov for et tilbud av sunnere og mer næringsrike matvarer i kiosk.

Gjennom intervjuene fremkom det en oppfatning blant klubbledelse og foreldre om at eldre barn, fra 12-13-årsalder, er mer bevisste egne matvalg, enn de yngre barna. Ettersom barna ble eldre, erfarte foreldrene at de fikk større forståelse og mer erfaring med at et sunt matinntak bidrar til økt energi til idrettsaktivitet. Lignende resultater ble ikke funnet i andre studier. Det kan likevel være nærliggende å tro at idrettsaktive barn er mer opptatt av kosthold, og at unge som fortsetter med idrett utvikler et mer bevisst matinntak i forbindelse med prestasjon.

5.2.3 Faktorer som vanskeliggjør et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Holdbarhet ble i denne studien funnet å være en hovedutfordring for å kunne tilby sunne matvarer i kiosk, knyttet til begrensede åpningstider, svinn og tap av inntjening. Ifølge McIsaac et al. (2018a) oppfattet driftsansvarlige på idretts- og fritidsarenaer at sunne matvarer var mer kostbare, krevde mer tilberedelsestid og hadde andre krav til oppbevaring. Frykt for tapte inntekter ved dårligere salg av sunnere matvarer ble også ansett som en viktig barriere for å tilby et sunt matutvalg i kiosk (McIsaac et al., 2018a; Thomas & Irwin, 2010). Kioskansvarlige i disse studiene uttrykte at de var forsiktige med å tilby mat- og drikkevarer som kunne føre til tap av inntekter. Dette gjenspeiles i egen studie, der mange av deltakerne påpekte at klubbene er avhengig av inntektene de får fra kiosksalget. Usunn mat med høyere fortjeneste var derfor viktig for klubbens økonomi å tilby, uavhengig om de var små eller store.

Olstad et al. (2015a) undersøkte om økt tilgang av sunne matvarer ved et utendørs svømmebasseng, tilhørende et idrettsanlegg i Alberta, Canada, ville påvirke salget av disse matvarene blant barn og voksne. Forskerne kunne vise til at salget av sunne matvarer, særlig

sunne drikkevarer, økte når disse ble gjort lettere tilgjengelig. Med dette mente de at det å gjøre sunne matvarer tilgjengelig for publikum, kunne bidra positivt til sunne matvalg på idrettsarenaen. Også foreldrene i egen studie uttrykte at tilgjengelighet av sunne matvarer var vesentlig for at publikum skulle kjøpe dette. Likevel påpekte Olstad et al. (2015a) at selv om de anser tilgjengelighet av sunne matvarer som nødvendig, er det ikke sikkert at det er tilstrekkelig for at publikum skal velge nettopp dette, da de så at hovedandelen fremdeles valgte usunne alternativ. Under treninger, kamper og cuper er hallkioskene gjerne det eneste utsalgsstedet for mat og drikke for spillere og publikum i hall. Brukere av kiosken har ikke alltid mulighet til å dra bort fra hallene mellom kamper for å kjøpe mat og drikke. Dette gjør at de må kjøpe det som kioskene tilbyr. Dette viser viktigheten av å ha sunn og god mat som ser innbydende ut tilgjengelig i kioskene.

Begrensede kioskfasiliteter fremstod i denne studien som en viktig vanskeliggjørende faktor for tilberedning av sunn mat i kiosk, både for små og store klubber. Det er ikke sett lignende funn i andre studier. Dette kan skyldes at mye av den aktuelle forskningen er gjennomført i utlandet, særlig i Canada, hvor konteksten er annerledes enn den norske. Flere kanadiske studier er for eksempel gjennomført i tilknytning til kommunalt drevne idretts- og fritidsarenaer med flere aktivitetstilbud, som har åpent hver dag, store deler av dagen (Olstad et al., 2014; Olstad et al., 2015a; Olstad, Vermeer, McCargar, Prowse & Raine, 2015b).

Det fremkom av intervjuene at hallkiosker hadde en betydning for det sosiale og stemningen i hall. Kioskmaten ble av mange foreldre ansett som «hyggemat», noe de unnet seg i hall. Dette gjenspeiles i studien av McIsaac et al. (2018a), hvor sosiale normer og forventninger til kiosktilbudet ble funnet å være de største barrierene knyttet til innføring av sunn mat på idretts- og fritidsanlegg. Usunne mattradisjoner forbundet med visse idretter førte til motstand mot en endring til et sunnere mattilbud, i frykt for at publikum ikke skulle kjøpe disse matvarene. I egen studie ble vafler assosiert med hallkiosker som en viktig mattradisjon på idrettsarenaen. McIsaac et al. (2018a) fant også at kioskansvarlige hadde en oppfatning om at publikum forventet usunne matvarer, da disse ble ansett som noe godt som ikke inntas så ofte. Dette ligner foreldre og klubbledelse sine utsagn i egen studie, hvor kioskmaten ble forbundet med kamp og som ikke inntas ellers i uken. Holdninger som dette kan tenkes å være vanskeliggjørende for et sunt mattilbud i kiosk, da det «unnskylder» det å innta usunn mat på idrettsarenaen. Disse holdningene henger samtidig ikke sammen med deltakernes allerede uttrykte ønsker om et sunnere matutvalg i kiosk.

Både foreldre og klubbledelse fortalte at kioskmater ofte ble brukt som belønning eller trøst til barna ved kamp eller cup. Barna hadde en forventning om å få noe i kiosken, matvarer som de så på som belønning for egen innsats. Dette stemmer overens med tidligere nevnt studie av Thomas et al. (2012), som fant at foreldre til basketballaktive barn mellom 6-13 år brukte «snacks» som belønning til barna etter kamper for en god jobb. Slik «snacks» var ofte ferdigprodukter med mye tilsatt sukker, salt og/eller fett, og med lavt næringsmessig innhold. I en norsk studie av Steinsbekk, Belsky & Wichstrøm (2016) ble foreldres påvirkning på 6 og 8 år gamle barns spisevaner undersøkt. Studien viste til at bruk av mat som belønning bidro til spiseatferd som økte overspising og et følelsesstyrt matinntak. En litteraturgjennomgang av Yee et al. (2017) fant også at foreldres bruk av mat som belønning var relatert til et mer usunt matinntak blant barna. Søtsaker ble oftest brukt som belønning, noe som forskerne pekte på at kunne øke barnas preferanser for usunn mat. Yee et al. understrekte at ved å bruke usunne matvarer som belønning, kunne barna anse disse som noe positivt å innta.

5.2.4 Erfaringer med tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Klubbene hadde i svært liten grad iverksatt tiltak for å fremme et sunt mattilbud i sine kiosker, og det var derfor få erfaringer med dette. Det finnes likevel eksempler på utenlandske studier som har prøvd ulike tiltak. En studie av Wolfenden et al. (2015) ble gjennomført blant voksne medlemmer av ulike fotballgrener på flere arenaer i New South Wales, Australia. Studien undersøkte ulike tiltak som plassering av matvarer, prisreduksjon, oppfordring til kjøp av sunne matvarer og informasjonsskriv til publikum. Tiltakene ble gjort for å øke tilgjengeligheten av frukt, grønnsaker og sukkerfri drikke på idrettsarenaen, samt bedre promotering av disse matvarene. Resultatene antydte at det var mulig å øke tilgjengeligheten og salg av sunnere matvarer ved å implementere ulike tiltak for dette. Funn fra egen studie viser derimot til dårlige erfaringer med salg av fruktbegre. Klubbene hadde imidlertid ikke aktivt promotert sunne matvarer. Kioskansvarlige hadde noe erfaring med plakatering av fruktbegre, men uten økt salg. Lignende funn fant Olstad et al. (2014) i en studie gjennomført blant barn og voksne ved et kommunalt utendørsbasseng i Alberta, Canada. «Nudging», deriblant god skilting av sunne matvarer, ble utprøvd. Beskrivende menyetiketter, samt økt størrelse på skiltene de ble plassert på, ga ingen innvirkning på salget av sunne matvarer. En annen studie av Olstad et al. (2015b), utført blant handlende i kiosk over 14 år, undersøkte trafikklysmerking av kioskvarer på et idretts- og fritidsanlegg med

flere aktivitetstilbud. Matvarene ble inndelt i tre ulike kategorier, grønt, gult og rødt lys, etter hvor ofte de burde velges. Resultatene viste at trafikklysmerkingen førte til et økt salg av sunne matvarer og redusert salg av usunne matvarer, samtidig uten tap av inntekter. Positive resultat av matvaremerking antyder at det bør vurderes retningslinjer eller regler for merking av varer og menyer på idrettsarenaen.

5.2.5 Forslag til tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen

Flere forslag til tiltak for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen fremkom av intervjuene, men særlig felles retningslinjer for matsservering på idrettsarenaen var etterspurt. Det var ønskelig at Norges idrettsforbund eller Håndballforbundet skulle ta ansvar for å utvikle dette. Slik skulle det finnes noe håndfast om hvilken mat som kan tilbys, og som alle klubber kan rette seg etter. Flere studier har undersøkt hvorvidt frivillige retningslinjer for matsservering kan skape og støtte sunne matmiljøer på idretts- og fritidsarenaer i Canada (McIsaac et al., 2018b; Olstad, Downs, Raine, Berry & McCargar, 2011a; Olstad, Lieffers, Raine & McCargar, 2011b; Olstad, Raine & McCargar, 2012). Her var de fleste idretts- og fritidsarenaene offentlig finansiert, mens ansvaret for endringer i matmiljøene på disse arenaene lå hos de ulike provinsene i landet (McIsaac et al., 2018b). Noen av disse provinsene har gitt ut retningslinjer for å støtte sunne matmiljøer på slike idretts- og fritidsarenaer. I en studie av McIsaac et al. (2018b) ble det gjennomført tilsyn av kiosker og salgsautomater på ulike idrettsarenaer og større fritidsanlegg med flere aktivitetstilbud, på tvers av Nova Scotia, i forkant og etterkant av lansering av HERSS retningslinjer. Funnene tilsa at frivillige retningslinjer alene ikke var tilstrekkelig for å forbedre matmiljøet på idrettsarenaen. Studier av Olstad et al., gjennomført i Alberta i 2011 og 2012, undersøkte om implementering av ANGCY retningslinjer førte til sunne matmiljøer på ulike idrettsarenaer og større fritidsanlegg med flere aktivitetstilbud (Olstad et al., 2011b; Olstad et al., 2012). Gjennom observasjon av publikums handlemønster i kiosker og salgsautomater, samt intervjuer med ansvarlige for disse utsalgsstedene, fant forskerne at implementering av ANGCY retningslinjer ikke førte til endringer i matmiljøene. Tilgjengeligheten av sunne matvarer forble begrenset i utsalgsstedene, og barn fortsatte å kjøpe primært usunne varer.

Klubbledelse og foreldre var opptatt av at ansvarsfordeling for matsservering på idrettsarenaen var viktig, men det var ulike oppfatninger om hvem som skulle inneha ansvaret. Foreldrene mente at de selv og klubbene hadde ansvaret, men at Håndballforbundet eller Norges

idrettsforbund burde ha et overordnet ansvar. Lignende oppfatninger fant McIsaac et al. (2018a) blant ledere på idretts- og fritidsarenaer, som mente at de individuelle arenaene ikke burde være ansvarlige for å iverksette endringer som støtter et sunt matinntak. Deltakerne mente derimot at provinsielle idrettsorganisasjoner, som gir generelle retningslinjer for idrett og arenaer, burde ta dette ansvaret.

I 2017 uttrykte presidenten i Norges idrettsforbund at barn og unge på idrettsarenaen skal ha muligheten til å velge god og sunn mat på cup eller trening (Madsen, 2017). Dette mente han var et ansvar Norges idrettsforbund, de andre forbundene og klubbene burde ta, og hvor dette initiativet skulle være med på å sette mat på idrettsarenaen på dagsorden. Kioskansvarlige og daglig leder i egen studie mente derimot at det hovedsakelig var klubbledelsene som hadde et ansvar for å fremme et sunt mattilbud på idrettsarenaen. Funn av Olstad et al. (2012) fremhevet at ledere på idretts- og fritidsarenaer hadde en viktig rolle i å vedta og implementere ANGCY retningslinjer. Likevel kom det frem at ledelsene ikke hadde kapasitet til å utføre disse oppgavene alene, og etterspurte dermed et samarbeid med industrien. Det ble blant annet foreslått at industrien burde utvikle og tilby egnede produkter for salg på idrettsarenaen, som også oppfyller ernæringsmessige krav. I egen studie påpekte en kioskansvarlig og flere foreldre også at industrien hadde et ansvar for å produsere egnede matvarer for salg i kiosk. Deltakerne ønsket et bedre samarbeid med industrien for å oppnå et sunnere mattilbud på idrettsarenaen. Større fokus på tiltak som «Smart Idrettsmat» og «Idrettsfrukt av BAMA», kan derfor tenkes å bidra positivt til et slikt samarbeid.

6 KONKLUSJON

Hensikten med denne studien var å få mer kunnskap om erfaringer med og muligheter for et sunt mattilbud for barn og unge på idrettsarenaen, samt hvilke tiltak som kan bidra til dette. Resultatene viser at foreldre og kioskansvarlige erfarte at mattilbudet på idrettsarenaen domineres av usunne mat- og drikkevarer. Det ble identifisert flere faktorer som kan gjøre det vanskelig å tilby et sunt matutvalg på idrettsarenaen. Kortere holdbarhet, svinn og tap av fortjeneste, samt dårlige kioskfasiliteter ble særlig trukket frem. Samtidig var klubbledelse og foreldre positive til et sunnere mattilbud. Det fremkom flere forslag til tiltak, men retningslinjer og veiledningsmateriell var etterspurt av mange. Dette kan tyde på at det bør rettes oppmerksomhet mot hvordan det kan bli enklere for klubber å gjøre mattilbudet i kiosk sunnere. Basert på resultatene fra denne studien og tidligere forskning, ser det ut til at idrettsarenaen har potensiale for å fremme sunne valg av mat og drikke, særlig blant barn og unge.

Videre forskning

Videre forskning er nødvendig for å få mer kunnskap om mattilbudet på idrettsarenaen i norsk sammenheng. Det kan være interessant å utvikle og implementere ulike tiltak, i henhold til de foreslått i denne studien, med påfølgende evaluering av disse. Barn og unges erfaringer med mattilbudet på idrettsarenaen, samt hva som påvirker deres matvalg her, kan også være nyttig å undersøke.

REFERANSER

- Andersen, K. H. & Trygslund, Å. M. (2017). *Bidrar idrettsarenaen til et helsefremmende kosthold?* (Masteroppgave, OsloMet). Hentet fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/handle/11250/2456245?fbclid=IwAR08l-ZAyrRV7oAIQ5ZcWP6XRYrB6t-ZVYxlY5WoZXgg1oG8ICp2IWhy2qI>
- Bakken, A. (2019). *Ungdata - Nasjonale resultater 2019* (NOVA Rapport 9/19). Oslo: NOVA, OsloMet. Hentet fra <http://www.forebygging.no/Global/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf>
- Bakker, I. E. T. (2019, 1. desember). Det florerer av pølser, vafler og kaker på idrettsarrangement. Slik påvirker det barnas prestasjon. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/sport/sprek/i/RRnldr/det-florerer-av-poelser-vafler-og-kaker-paa-idrettsarrangement-slik-paavirker-det-barnas-prestasjon>
- Barkenes, T. (2018). *Foreldre til fotballaktive barns ernæringskunnskaper, nutrition literacy og holdninger til mattilbudet på barnas idrettsarenaer* (Masteroppgave, OsloMet). Hentet fra <https://oda.hioa.no/en/item/foreldre-til-fotballaktive-barns-ernaeringskunnskaper-nutrition-literacy-og-holdninger-til-mattilbudet-pa-barnas-idrettsarenaer>
- Birch, L., Savage, J. S. & Ventura, A. (2007). Influences on the Development of Children's Eating Behaviours: From Infancy to Adolescence. *Canadian journal of dietetic practice and research : a publication of Dietitians of Canada = Revue canadienne de la pratique et de la recherche en dietetique : une publication des Dietetistes du Canada*, 68(1), 1-56. Hentet fra <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2678872/pdf/nihms-62775.pdf>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cruwys, T., Bevelander, K. E. & Hermans, R. C. J. (2015). Social modeling of eating: a review of when and why social influence affects food intake and choice. *Appetite*, 86, 3. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2014.08.035>
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Drange, M. (2018, 9. januar). Sunn idrettshall. Hentet fra <https://www.handball.no/regioner/region-sorvest/nyheter/2018/01/sunn-idrettshall/>

- Ells, L. J., Rees, K., Brown, T., Mead, E., Al-Khudairy, L., Azevedo, L., ... Demaio, A. (2018). Interventions for treating children and adolescents with overweight and obesity: an overview of Cochrane reviews. *International Journal of Obesity*, 42, 1823-1833. <https://doi.org/10.1038/s41366-018-0230-y>
- Fernández-Alvira, J. M., Börnhorst, C., Bammann, K., Gwozdz, W., Krogh, V., Hebestreit, A., ... Moreno, L. A. (2015). Prospective associations between socio-economic status and dietary patterns in European children: the Identification and Prevention of Dietary- and Lifestyle-induced Health Effects in Children and Infants (IDEFICS) Study, 113(3), 517-525. <https://doi.org/10.1017/S0007114514003663>
- Folkehelseinstituttet. (2016). *Barn, miljø og helse. Risiko og helsefremmende faktorer (978-82-8082-731-9)*. Oslo. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/barn-miljo-og-helse-pdf.pdf>
- Folkehelseinstituttet. (2017). *Folkehelse rapporten: Overvekt og fedme i Norge*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/overvekt-og-fedme/#barn-og-overvekt>
- Government of Alberta. (2012). *Alberta Nutrition Guidelines for Children and Youth - A Childcare, School and Recreation/Community Centre Resource Manual*. Edmonton: Government of Alberta,. Hentet fra <https://open.alberta.ca/dataset/1c291796-4eb0-4073-be8e-bce2d331f9ce/resource/3319786c-1df1-43ca-8693-067f733682dc/download/Nutrition-Guidelines-AB-Children-Youth.pdf>
- Hansen, L. B., Myhre, J. B., Johansen, A. M. W., Paulsen, M. M. & Andersen, L. F. (2015). *UNGKOST 3 - Landsomfattende kostholdsundersøkelse blant elever i 4.- og 8. klasse i Norge*. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/ungkost-rapport-24.06.16.pdf>
- Hanson, M. & Chen, E. (2007). Socioeconomic Status and Health Behaviors in Adolescence: A Review of the Literature. *Journal of Behavioral Medicine*, 30(3), 263-285. <https://doi.org/10.1007/s10865-007-9098-3>
- Helland, S. H., Øverby, N. C. & Vik, F. N. (2019). Arenaer for folkehelse og ernæring. I D. Engeset, L. E. Torheim & N. C. Øverby (Red.), *Samfunnsernæring* (s. 183-193). Oslo: Universitetsforl.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2013). *Folkehelsemeldingen - God helse - felles ansvar*. Oslo: Departementenes servicesenter. Hentet fra

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/ce1343f7c56f4e74ab2f631885f9e22e/no/pdfs/stm201220130034000dddpdfs.pdf>
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2017). *Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold 2017-2021. Sunt kosthold, måltidsglede og god helse for alle!* Oslo. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/fab53cd681b247bfa8c03a3767c75e66/handlingsplan_kosthold_2017-2021.pdf
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2019). *Folkehelsemeldinga: Gode liv i eit trygt samfunn.* Oslo: Departementenes servicesenter. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/84138eb559e94660bb84158f2e62a77d/nn-no/pdfs/stm201820190019000dddpdfs.pdf>
- Helsedirektoratet. (2010). *Forebygging, utredning og behandling av overvekt og fedme hos barn og unge: Nasjonale faglige retningslinjer for primærhelsetjenesten (Veileder IS-1734).* Oslo: Helsedirektoratet.
- Helsedirektoratet. (2012). *Kosthåndboken veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten. (Veileder IS-1972).* Oslo: Helsedirektoratet.
- Helsedirektoratet. (2014). *Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet (IS-2170).* Oslo: Helsedirektoratet. Hentet fra https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/anbefalinger-om-kosthold-ernaering-og-fysisk-aktivitet/Anbefalinger%20om%20kosthold%20ern%C3%A6ring%20og%20fysisk%20aktivitet.pdf/_/attachment/inline/2f5d80b2-e0f7-4071-a2e5-3b080f99d37d:2aed64b5b986acd14764b3aa7fba3f3c48547d2d/Anbefalinger%20om%20kosthold%20ern%C3%A6ring%20og%20fysisk%20aktivitet.pdf
- Helsedirektoratet. (2017, 27. oktober). Serveringsmarkedet – mat- og drikketilbud i tråd med kostrådene. Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/tema/kosthold-og-ernaering/matbransje-serveringsmarked-og-arbeidsliv/serveringsmarkedet-mat-og-drikketilbud-i-trad-med-kostradene>
- Holsten, J. E., Deatrick, J. A., Kumanyika, S., Pinto-Martin, J. & Compher, C. W. (2012). Children's food choice process in the home environment. A qualitative descriptive study. *Appetite*, 58(1), 64-73. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.09.002>
- Holøien, M. (2014, 8. mai). Vil ha slutt på junk-food i idretten. *Moss Avis*. Hentet fra <https://www.moss-avis.no/sport/vil-ha-slutt-pa-junk-food-i-idretten/s/2-2.2643-1.8417001>

- Horten kommune. (2019). *Her i Horten 2: Oversikt over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2019*. Hentet fra https://www.horten.kommune.no/_f/p1/ie2a6909c-6d11-434a-9ef9-83d53d6c4178/folkehelse-2.pdf
- Jenkins, S. & Horner, S. D. (2005). Barriers that Influence Eating Behaviors in Adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 20(4), 258-267. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2005.02.014>
- Kelly, B., Baur, L. A., Bauman, A. E., King, L., Chapman, K. & Smith, B. J. (2010). Examining opportunities for promotion of healthy eating at children's sports clubs. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 34(6), 583. <https://doi.org/10.1111/j.1753-6405.2010.00619.x>
- Kelly, B., Chapman, K., King, L., Hardy, L. & Farrell, L. (2008). Double standards for community sports: promoting active lifestyles but unhealthy diets. *Health Promotion Journal of Australia*, 19(3), 226-228. <https://doi.org/10.1071/HE08226>
- Kulturdepartementet. (2016). *Idrettshaller - planlegging og bygging*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/dee978d794694506bba23a57d8a76ea8/v-0989b_idrettshaller_planlegging_og_bygging_2016.pdf
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Madsen, C. (2017, 16. juni). Felles satsing på bedre mattilbud på idrettsarrangementer. Hentet fra <https://www.fotball.no/barn-og-ungdom/2017/felles-satsing-pa-bedre-mattilbud-pa-idrettsarrangementer/>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Mantziki, K., Vassilopoulos, A., Radulian, G., Borys, J. M., Du Plessis, H., Gregório, M. J., ... Seidell, J. C. (2015). Inequities in energy-balance related behaviours and family environmental determinants in European children : baseline results of the prospective EPHE evaluation study. *BMC Public Health*, 15(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-015-2540-5>
- McIsaac, J. D., Jarvis, L. S., Spencer, R. & Kirk, S. F. L. (2018a). At-a-glance - "A tough sell": Findings from a qualitative analysis on the provision of healthy foods in

- recreation and sports settings. *Health Promotion and Chronic Disease Prevention in Canada*, 38(1), 18-22. <https://doi.org/10.24095/hpcdp.38.1.04>
- McIsaac, J. D., Jarvis, S., Olstad, D. L., Naylor, P., Rehman, L. & Kirk, S. F. L. (2018b). Voluntary nutrition guidelines to support healthy eating in recreation and sports settings are ineffective: findings from a prospective study. *AIMS Public Health*, 5(4), 411-420. <https://doi.org/10.3934/publichealth.2018.4.411>
- Naylor, P.-J., Bridgewater, L., Purcell, M., Ostry, A. & Wekken, S. V. (2010). Publically Funded Recreation Facilities: Obesogenic Environments for Children and Families? *Publically Funded Recreation Facilities: Obesogenic Environments for Children and Families?*, 7(5), 2208-2221. <https://doi.org/10.3390/ijerph7052208>
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. (2019). *Nøkkeltallsrapport 2018*. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/9f94ba79767846d9a67d1a56f4054dc2/nokkeltallsrapport-18102019.pdf>
- Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. (u.å.). NIFs verdier. Hentet fra <https://www.idrettsforbundet.no/tema/nifs-verdiarbeid/>
- Nova Scotia Department of Health and Wellness. (2014). *Healthy Eating in Recreation and Sport Settings Guidelines*. Hentet fra <http://www.rfans.com/wp-content/uploads/2016/08/FINAL-HERSS-Guidelines-v0-3.pdf>
- NTNU. (u.å.). Ung-HUNT (1995-1997, 1999-2000, 2006-2008 og 2017-2019). Hentet 16.05.2020 fra <https://www.ntnu.no/hunt/unghunt>
- Olstad, D. L., Downs, S. M., Raine, K. D., Berry, T. R. & McCargar, L. J. (2011a). Improving children's nutrition environments: a survey of adoption and implementation of nutrition guidelines in recreational facilities. *BMC Public Health*, 11(1), 423-423. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-423>
- Olstad, D. L., Goonewardene, L. A., McCargar, L. J. & Raine, K. D. (2014). Choosing healthier foods in recreational sports settings: a mixed methods investigation of the impact of nudging and an economic incentive. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/1479-5868-11-6>
- Olstad, D. L., Goonewardene, L. A., McCargar, L. J. & Raine, K. D. (2015a). If We Offer It, Will Children Buy It? Sales of Healthy Foods Mirrored Their Availability in a Community Sport, Commercial Setting in Alberta, Canada. *Childhood Obesity*, 11(2), 156-164. <https://doi.org/10.1089/chi.2014.0131>

- Olstad, D. L., Lieffers, J. R. L., Raine, K. D. & McCargar, L. J. (2011b). Implementing the Alberta nutrition guidelines for children and youth in a recreational facility. *Canadian journal of dietetic practice and research: a publication of Dietitians of Canada = Revue canadienne de la pratique et de la recherche en dietetique : une publication des Dietetistes du Canada*, 72(4), 212-220. <https://doi.org/10.3148/72.4.2011.e212>
- Olstad, D. L., Raine, K. D. & McCargar, L. J. (2012). Adopting and implementing nutrition guidelines in recreational facilities: Public and private sector roles. A multiple case study. *BMC Public Health*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-12-376>
- Olstad, D. L., Vermeer, J., McCargar, L. J., Prowse, R. J. L. & Raine, K. D. (2015b). Using traffic light labels to improve food selection in recreation and sport facility eating environments. *Appetite*, 91, 329-335. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.04.057>
- Olympiatoppen. (u.å.). Fakta om mat på idrettsarrangement. Hentet 02.10.2019 fra <https://www.olympiatoppen.no/fagstoff/idrettsernaering/faktaark/media46929.media>
- OsloMet. (2019). Forskningsetikk. Hentet 18.05.20 fra <https://ansatt.oslomet.no/forskningsetikk>
- Pearson, N., Biddle, S. J. H. & Gorely, T. (2009). Family correlates of fruit and vegetable consumption in children and adolescents: a systematic review. *Public Health Nutr.*, 12(2), 267-283. <https://doi.org/10.1017/S1368980008002589>
- Pedersen, F. (2018). *Foreldrenes kunnskap og holdninger tilknyttet mat og kosthold til idrettsaktive barn i Fotballklubben Ørn Horten* (Masteroppgave, OsloMet). Hentet fra https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2505735?fbclid=IwAR0q3ygQaCAjQihyi2r9UMPntTGck_8yFAn6j6efcS99D-wntYZu7vSx6FM
- Penney, T. L., Almiron-Roig, E., Shearer, C., McIsaac, J.-L. & Kirk, S. F. L. (2014). Modifying the food environment for childhood obesity prevention: challenges and opportunities, 73(2), 226-236. <https://doi.org/10.1017/S0029665113003819>
- Popkin, B. M., Adair, L. S. & Ng, S. W. (2012). Global nutrition transition and the pandemic of obesity in developing countries. *Nutrition Reviews*, 70(1), 3-21. <https://doi.org/10.1111/j.1753-4887.2011.00456.x>
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Rangul, V. & Kvaløy, K. (2020). *Selvopplevd helse, kroppsmasse og risikoatferd blant ungdommer i Nord-Trøndelag 2017-19* (Helsestatistikk-rapport nummer 1 fra Ung-HUNT4). Levanger. Hentet fra

https://www.ntnu.no/documents/10304/4902807/Delrapport1_Ung_HUNT4+_Mars2020.pdf/e7f7a922-906f-aa1c-9aed-4fa2d7bf14b9?t=1584711026088&fbclid=IwAR09rFFNoNLzC9dDpidv1TeuDRVKcjoZNIyEZLWIN3Vpkv36uxvDORiIP7o

- Reilly, J. J. & Kelly, J. (2010). Long-term impact of overweight and obesity in childhood and adolescence on morbidity and premature mortality in adulthood: a systematic review. *International Journal of Obesity*, 35(7), 891-898. <https://doi.org/10.1038/ijo.2010.222>
- Richter, L. M., Darmstadt, G. L., Daelmans, B., Britto, P. R., Black, M. M., Lombardi, J., ... Bhutta, Z. A. (2016). *Advancing Early Childhood Development: from Science to Scale. An Executive Summary for The Lancet's Series*. The Lancet. Hentet fra https://www.who.int/maternal_child_adolescent/documents/ecd-lancet-exec-summary-en.pdf?ua=1&fbclid=IwAR0pOXgOSKPEAFb6SeetsPYCaS2Rbq4rIYh5ZyNqAMY8D3-3xoY4DVHMJTE
- Rubin, H. J. & Rubin, I. (2012). *Qualitative interviewing: The art of hearing data* (3. utg.). Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Samdal, O., Mathisen, F. K. S., Torsheim, T. D., Åge Røssing, Fismen, A.-S. L., Torill & Wold, B. Å., Elisabeth. (2016). *Helse og trivsel blant barn og unge. Resultater fra den landsrepresentative spørreundersøkelsen «Helsevaner blant skoleelever. En WHO-undersøkelse i flere land»* (HEMIL-rapport 1/2016). HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen. Hentet fra <http://filer.uib.no/psyfa/HEMIL-senteret/HEVAS/HEMIL-rapport2016.pdf>
- Scaglioni, S., De Cosmi, V., Ciappolino, V., Parazzini, F., Brambilla, P., Agostoni, C. & Scaglioni, S. (2018). Factors Influencing Children's Eating Behaviours. *Nutrients*, 10(6), 706. <https://doi.org/10.3390/nu10060706>
- Simmonds, M., Llewellyn, A., Owen, C. G. & Woolacott, N. (2016). Predicting adult obesity from childhood obesity: a systematic review and meta-analysis. *Obesity Reviews*, 17(2), 95-107. <https://doi.org/10.1111/obr.12334>
- Singh, A. S., Mulder, C., Twisk, J. W. R., Van Mechelen, W. & Chinapaw, M. J. M. (2008). Tracking of childhood overweight into adulthood: a systematic review of the literature. *Obesity Reviews*, 9(5), 474-488. <https://doi.org/10.1111/j.1467-789X.2008.00475.x>

- Smith, M., Signal, L., Edwards, R. & Hoek, J. (2017). Children's and parents' opinions on the sport-related food environment: a systematic review, *18*(9), 1018-1039.
<https://doi.org/10.1111/obr.12558>
- Steinsbekk, S., Belsky, J. & Wichstrøm, L. (2016). Parental Feeding and Child Eating: an Investigation of Reciprocal Effects. *Child Development*, *87*(5), 1538-1549.
<https://doi.org/10.1111/cdev.12546>
- Swinburn, B., Egger, G. & Raza, F. (1999). Dissecting Obesogenic Environments: the Development and Application of a Framework for Identifying and Prioritizing Environmental Interventions for Obesity. *Preventive Medicine*, *29*(6), 563-570.
<https://doi.org/10.1006/pmed.1999.0585>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Thomas, H. & Irwin, J. (2010). Food Choices in Recreation Facilities: Operators' and Patrons' Perspectives. *Canadian Journal of Dietetic Practice and Research*, *71*(4), 180-185.
<https://doi.org/10.3148/71.4.2010.180>
- Thomas, M., Nelson, T. F., Harwood, E. & Neumark-Sztainer, D. (2012). Exploring Parent Perceptions of the Food Environment in Youth Sport. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, *44*(4), 365-371. <https://doi.org/10.1016/j.jneb.2011.11.005>
- Tvedt, T. (2017, 24. oktober). Det må bli lettere å gjøre smartere valg når sulten melder seg. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/det-ma-bli-lettere-a-gjore-smartere-valg-nar-sulten-melder-seg/68814959>
- United Nations Children's Fund. (2019). *The State of the World's Children 2019. Children, food and nutrition: Growing well in a changing world*. UNICEF. Hentet fra <https://www.unicef.org/media/60826/file/SOWC-2019-EAP.pdf>
- Wolfenden, L., Kingsland, M., Rowland, B. C., Dodds, P., Gillham, K., Yoong, S. L., ... Wiggers, J. (2015). Improving availability, promotion and purchase of fruit and vegetable and non sugar-sweetened drink products at community sporting clubs: a randomised trial. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, *12*(1), 35-35. <https://doi.org/10.1186/s12966-015-0193-5>
- World Health Organization. (2018). *Taking Action on Childhood Obesity* (WHO/NMH/PND/ECHO/18.1). Hentet fra <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/274792/WHO-NMH-PND-ECHO-18.1-eng.pdf>

- World Health Organization. (2020). Obesity and overweight. Hentet 16.04.2020 fra <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight>
- Yee, A. Z. H., Lwin, M. O. & Ho, S. S. (2017). The influence of parental practices on child promotive and preventive food consumption behaviors: a systematic review and meta-analysis. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 14(1), 47-47. <https://doi.org/10.1186/s12966-017-0501-3>
- Øverland, S., Knudsen, A. K., Vollset, S. E., Kinge, J. M., Skirbekk, V. & Christophersen, T. M. (2018). *Sykdomsbyrden i Norge i 2016. Resultater fra Global Burden of Diseases, Injuries, and Risk Factors Study 2016 (GBD 2016)*. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/sykdomsbyrden-i-norge-i-2016.pdf>

VEDLEGG

Vedlegg 1: Mal for mail til klubbledelse

Vedlegg 2: Intervjuguide individuelle intervjuer med klubbledelse

Vedlegg 3: Intervjuguide fokusgruppeintervjuer med foreldre

Vedlegg 4: Godkjennelse fra NSD

Vedlegg 5: Informasjonsskriv med samtykkeskjema

Vedlegg 1: Mal for mail til klubbledelse

Sunt og godt på idrettsarenaen – et forskningsprosjekt om mattilbudet på idrettsarenaen

Hei!

Vil du bidra til økt fokus på hvilken mat som serveres på idrettsarenaen? Vi er to masterstudenter ved samfunnsernæringsstudiet på Kjeller, og representerer en forskningsgruppe ved OsloMet. I løpet av høsten 2019 skal vi gjennomføre en forskningsstudie i Oslo-området hvor vi skal se nærmere på mat- og drikketilbud på idrettsarenaen. Vi ønsker derfor å komme i kontakt med en person i klubbledelsen for håndball som har ansvar for idrettskiosken, samt foreldre til håndballaktive barn i alderen 6-12 år. Gjennom intervju med en person i klubbledelsen ønsker vi å finne ut mer om hvordan klubbledelsen organiserer matinnkjøp og hva som bestemmer utvalget i kiosken. Med foreldreintervjuet ønsker vi å få frem deres erfaringer med mattilbudet, hvilke ønsker de har for utvalget og om det er interesse for et større utvalg av sunnere mat- og drikkevarer på idrettsarenaen. Ved å være med på prosjektet kan dere bidra til en bedre forståelse for hva som påvirker mattilbudet på idrettsarenaen. Resultatene fra studien vil kunne benyttes som et kunnskapsgrunnlag for klubber og andre som ønsker å tilby sunnere alternativer på sine utsalgssteder.

Det er til stor hjelp dersom klubbledelsen kan bruke sitt nettverk for å nå ut til foreldre til håndballaktive barn i alderen 6-12 år.

Når og hvor vil intervjuene foregå?

Vi er fleksible angående tidspunkt og sted, og ønsker å gjøre det enklest mulig for dere å delta på intervju. Intervjuene kan for eksempel gjennomføres i tilknytning til idrettshallen. Fokusgruppeintervjuer med foreldre kan mulig skje mens barna er på trening.

Intervjuene vil tas opp på lydopptaker, og all data vil bli anonymisert og slettet ved prosjektslutt. Det vil si at det ikke registreres opplysninger i prosjektet som gjenkjenner enkeltpersoner.

Forskningsprosjektet er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Samarbeidspartnere

Dette prosjektet er et forskningssamarbeid mellom OsloMet – storbyuniversitetet og TINE SA.

Ønsker du/dere å stille til intervju eller har flere spørsmål om studien? Ta kontakt med masterstudentene Hilde Sørfonn Haugland (hilde_haugland@hotmail.com) og Ingrid Joa (joa.ingrid@gmail.com) eller prosjektveiledere Lisa Garnweidner-Holme (lgarnwei@oslomet.no) og Mari Myhrstad (mmyhrsta@oslomet.no)

Med vennlig hilsen

Hilde Sørfonn Haugland og Ingrid Joa

Vedlegg 2: Intervjuguide individuelle intervjuer med klubbledelse

Steg 1: Introduksjon

Informasjon om formål med intervjuet og personvern, samt spørsmål om muligheten for å kunne ta kontakt med klubbledelse i etterkant av studien (jf. informasjonsskriv).

Formål: Det overordnede målet med dette prosjektet er å få en bedre forståelse for faktorer som kan påvirke mattilbudet og identifisere mulige tiltak for å fremme sunn og god mat på idrettsarenaen.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Intervjuene vil tas opp på lydopptaker, og all data vil bli anonymisert, slik at det ikke registreres opplysninger i prosjektet som gjenkjenner enkeltpersoner

Prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2022. Lydfiler og all data vil da bli slettet.

Forskningsprosjektet er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD), og er et forskningssamarbeid mellom OsloMet – storbyuniversitetet og TINE SA.

Steg 2: Intervju

Problemstilling: *Hva er mulige faktorer som kan påvirke et sunt mattilbud på idrettsarenaen?*

1. Tema: Generell introduksjon om mat på idrettsarenaen

- Kan du fortelle om din rolle i klubben og hvor lenge du har vært engasjert i klubben? Hvilken rolle har du i matserveringen?
- Hva tenker du rundt maten som tilbys på idrettsarrangementer generelt og i deres klubb?

2. Tema: Erfaringer fra matservering i klubben

- Hva er din erfaring med mattilbudet hos dere? Hva fungerer og hva fungerer ikke?
- Hva opplever dere påvirker barn og unges matinntak i idrettshallen mest?
- I hvilken grad blir foreldrene dratt med på dugnad ol. ifm. med matservering? Har dere noe veiledningsmateriell ifm. dette?

- Føler dere at dere har tilstrekkelige kjøkkenfasiliteter for å tilby sunn mat?

3. Tema: Dagens mattilbud i klubben

- Kan du fortelle litt om matutvalget som tilbys i klubben til vanlig og under idrettsarrangementer? Om det er ulikheter, hvordan og hvorfor.
- Hvordan er matserveringen organisert, hvordan gjør dere innkjøpet? Hvem bestemmer hva som skal kjøpes inn?
- Hvilke hensyn tar dere til hva som tilbys (tas det hensyn til allergier, matintoleranser og religion?)
- Hvordan tror du mattilbudet i klubben deres oppleves av både barn og foreldre?
- Har klubben noen retningslinjer for matservering under idrettsarrangement?

4. Tema: Tiltak for et sunnere mattilbud i klubben

- Har du/ledelsen noen forslag til tiltak du mener kunne blitt gjort for å oppnå et sunnere mattilbud i klubben? Og er dere villige til å prøve ut dette?
- Ser du noen utfordringer i forhold til å gjøre mattilbudet sunnere?
- Hvem tenker du er ansvarlig for å fremme god og sunn mat på idrettsarenaen? Og tenker du at det er viktig at klubbene gjør det?

Steg 3: Oppsummering

- Hva var motivasjonen din til å være med i studien?
- Er det noe du ønsker å legge til?

Vedlegg 3: Intervjuguide fokusgruppeintervjuer med foreldre

Steg 1: Introduksjon

Informasjon om formål med intervjuet og personvern, samt spørsmål om muligheten for å kunne ta kontakt med klubbledelse i etterkant av studien (jf. informasjonsskriv).

Formål: Det overordnede målet med dette prosjektet er å få en bedre forståelse for faktorer som kan påvirke mattilbudet og identifisere mulige tiltak for å fremme sunn og god mat på idrettsarenaen.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Intervjuene vil tas opp på lydopptaker, og all data vil bli anonymisert, slik at det ikke registreres opplysninger i prosjektet som gjenkjenner enkeltpersoner

Prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2022. Lydfiler og all data vil da bli slettet.

Forskningsprosjektet er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD), og er et forskningssamarbeid mellom OsloMet – storbyuniversitetet og TINE SA.

Steg 2: Intervju

Problemstilling: *Hva er mulige faktorer som kan påvirke et sunt mattilbud på idrettsarenaen?*

1. Tema: Generell introduksjon om mat på idrettsarenaen

- Fortell litt om deres barns deltakelse i klubben. Hvor mange barn har dere som er aktive og i hvilken alder er de?
- Hva tenker dere rundt maten som tilbys på idrettsarrangementer generelt og i deres klubb?

2. Tema: Erfaring fra matservering i klubben

- Kan dere fortelle oss om dere har vært involvert i matserveringen? Hvis ja – til hvilke anledninger?
- Fikk dere noe veiledningsmateriell for å lage mat ifm. dette? Hvis ja – kan dere fortelle oss om deres erfaringer med dette?

3. Tema: Dagens tilbud i klubben

- Kan dere fortelle litt om matutvalget som tilbys i klubben til vanlig og under idrettsarrangementer. Hva serveres? Pris?
- Hvordan opplever dere dette tilbudet?
- Er det noe dere savner ved dagens tilbud?
- Hva kjøper dere til dere og til barna? Er det en forskjell? Og hvorfor kjøper dere det?
- Hva skal til for at dere velger de sunnere alternativene? Er tilgjengelighet, pris og utvalg viktig?
- Opplever dere at dere som foreldre har mulighet til å påvirke mattilbudet?

4. Tema: Tiltak for et sunnere tilbud i klubben

- Har dere noen forslag til tiltak dere mener kunne blitt gjort for å oppnå et sunnere mattilbud i klubben?
- Ser dere noen utfordringer med å gjøre mattilbudet sunnere?
- Hvem tenker dere er ansvarlig for å fremme god og sunn mat på idrettsarenaen?

Steg 3: Oppsummering

- Hva var motivasjonen deres til å være med i studien?
- Er det noe dere ønsker å legge til?

Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD



NSD sin vurdering

Prosjektittel

Sunn og god mat på idrettsarenaen

Referansenummer

390687

Registrert

20.09.2019 av Mari Myhrstad - mmyhrsta@oslomet.no

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet - storbyuniversitetet / Fakultet for helsevitenskap / Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Mari Myhrstad, mari.myhrstad@oslomet.no, tlf: 91392176

Type prosjekt

Forskerprosjekt

Prosjektperiode

23.09.2019 - 31.12.2022

Status

20.09.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

20.09.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 20.09.19. Behandlingen kan starte. MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2022. LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a. PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned. FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon. OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Silje Fjelberg Opsvik Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Sunn og god mat på idrettsarenaen”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få mer kunnskap om hva som kan påvirke tilbudet av sunn og god mat på idrettsarenaen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I løpet av høsten 2019 skal vi gjennomføre en forskningsstudie i Oslo-området hvor vi skal se nærmere på mat- og drikketilbud på idrettsarenaen. Vi ønsker derfor å komme i kontakt med deg som enten er i klubbledelse eller er forelder til idrettsaktive barn. Gjennom intervjuet ønsker vi å finne ut mer om hvordan klubbledelsen organiserer matinnkjøp og hva som bestemmer utvalget i kiosken. Ved å intervju foreldre ønsker vi å få frem deres erfaringer med mattilbudet, hvilke ønsker de har for utvalget og om det er interesse for et større utvalg av sunne og gode mat- og drikkevarer på idrettsarenaen. Vi håper med dette å få en dypere forståelse for faktorer som påvirker mattilbudet, samt å identifisere mulige tiltak for å fremme sunn og god mat på idrettsarenaen

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet er ansvarlig for prosjektet og det er et forskningssamarbeid med TINE SA.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det er for tiden mye fokus på hva slags mat som serveres på idrettsarenaer, og vi ønsker å høre om erfaringer fra deg som enten er en sentral person i klubbledelse eller er forelder av idrettsaktive barn mellom 6-12 år fra håndballklubber i Oslo-området.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det å delta på ett individuelt intervju (klubbledelse) eller et fokusgruppeintervju (foreldre). Intervjuene gjennomføres av masterstudentene Hilde Sørfohn Haugland og Ingrid Joa. Intervjuene vil vare maksimalt én

time og vil inneholder tema som omhandler mattilbudet på idrettsarenaen. Intervjuene tas opp på lydopptak og alle dine opplysninger vil behandles konfidensielt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket på OsloMet.

Kun prosjektmedlemmer vil ha tilgang på datamaterialet, og all data vil bli anonymisert. Det vil si at det ikke registreres opplysninger i prosjektet som gjenkjenner enkeltpersoner.

Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Opplysningene vil bli koblet til dato og nr. for intervjuet heretter kalt koblingsnøkkel. Koblingsnøkkelene lagres i papirform i et låsbart skap. Lydfilene og dine sensitive data vil bli lagret på en PC uten nettilgang.

Det er kun prosjektets studenter, Hilde Sørfonn Haugland, Ingrid Joa, prosjektleder Mari Myhrstad (OsloMet) og prosjektets medansvarlige Lisa Garnweidner-Holme (OsloMet) og Gyrd Omholt Gjevestad (TINE SA) som vil ha tilgang til din informasjon. I den ferdige, publiserte masteroppgaven eller eventuelle vitenskapelige publikasjoner, vil sitater fra ditt intervju kunne bli sitert, men da med et fiktivt navn. Det vil ikke være noen form for informasjon som knytter dine sitater til deg, annet enn selve sitatet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes høsten 2022. Lydfiler og all data vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med masterstudentene Hilde Sørfohn Haugland (hilde_haugland@hotmail.com) og Ingrid Joa (joa.ingrid@gmail.com), faglig ansvarlig førsteamanuensis Lisa Garnweidner-Holme (lgarnwei@oslomet.no) eller prosjektleder førsteamanuensis Mari Myhrstad (mmyhrstad@oslomet.no)

- Vårt personvernombud: Ingrid Jacobsen (ingrid.jacobsen@oslomet.no)
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektleder

Mari Myhrstad

Faglig ansvarlig

Lisa Garnweidner-Holme

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Sunn og god mat på idrettsarenaen*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

(Signert av prosjektdeltaker, dato)